

Usporedna analiza romana "Tajna krvavog mosta" Marije Jurić Zagorke i "Rupa na nebu" Pavla Pavličića

Šestanj, Melanija

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:751069>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Melanija Šestanj

**Usporedna analiza romana „Tajna Krvavog
mosta“ Marije Jurić Zagorke i „Rupa na nebu“
Pavla Pavličića**

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2022.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Melanija Šestanj

Matični broj: 0016130552

Usporedna analiza romana „Tajna Krvavog mosta“
Marije Jurić Zagorke i „Rupa na nebu“ Pavla
Pavličića

(Završni rad)

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: doc. dr. sc. Mario Kolar

Rijeka, rujan 2022.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam završni rad naslova *Usporedna analiza romana „Tajna Krvavog mosta“ Marije Jurić Zagorke i „Rupa na nebu“ Pavla Pavličića* izradila samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Marija Kolara.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju završnoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica

Potpis

Melanija Šestanj

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Marija Jurić Zagorka.....	2
3. <i>Tajna Krvavog mosta</i>	4
3.1. Kratak sadržaj romana.....	4
3.2. Narativna obilježja	8
3.3. Likovi u romanu	9
4. Pavao Pavličić.....	12
5. <i>Rupa na nebu</i>	14
5.1. Kratak sadržaj romana.....	14
5.2. Narativna obilježja	20
5.3. Likovi u romanu	21
6. Usporedna analiza.....	24
7. Zaključak.....	35
8. Literatura.....	36
9. Sažetak i ključne riječi	38
10. Naslov i ključne riječi na engleskom jeziku	38

1. Uvod

Glavna tema ovog završnog rada usporedba je romana *Tajna krvavog mosta* (1912.) Marije Jurić Zagorke i *Rupa na nebu* (1992.) Pavla Pavličića. Uspoređivanje spomenutih romana motivirano je pojavljivanjem sličnih motiva u obama romanima, ali i činjenicom da Pavličić na više mjesta upravo Zagorku navodi kao jednu od književnica čije ga je stvaralaštvo formiralo kao pisca. Posebno je to vidljivo iz njegovog pisma Zagorki, koje je postalo dijelom njegove knjige *Rukoljub* (1995.). Kroz kratku anegdotu o susjedi Ruži pripovjedač pisma/Pavličić govori Zagorki kako ga je potaknula da bude pisac, kako se već kako dijete divio njezinu stvaralaštvu i želio stvoriti takav odnos s čitateljem kakav je njezina *Grička vještica* stvorila s njegovom susjedom Ružom, ali ne samo s njom, već i s velikom većinom tadašnjeg društva:

„Kad sam bio dijete, tamo negdje na početku pedesetih, vaša je *Grička vještica* izlazila u sveščićima. (...) još tada, gledajući tu Ružu kako, idući od kioska, zaviruje između nerazrezanih stranica i očima škripa komadiće teksta kao da nosi kući štrucu kruha pa je pomalo štipa, još tada sam osjetio želju da budem pisac. I još tada mi se učinilo da ima smisla pisati jedino u slučaju ako se prema onome što čovjek piše netko odnosi onako kako se prema vašim pričama odnosila ta zrikava Ruža“ (Pavličić 1995: 25).

Pavličićev roman *Rupa na nebu* direktno je inspiriran Zagorkinom *Tajnom Krvavog mosta*. No, prije same usporedbe spomenutih romana, u uvodnim poglavljima predstaviti će se oba autora, kao i svaki od uspoređivanih romana zasebno, a zatim će se iznijeti poveznice među njima.

2. Marija Jurić Zagorka

Marija Jurić Zagorka rođena je 1. siječnja 1873. godine u selu Negovec kraj Vrbovca. Bila je prva hrvatska profesionalna novinarka te prva istaknutija književnica koja je probudila žeđ za čitanjem na hrvatskom jeziku. Zagorka je bila najpopularnija i najčitanija hrvatska spisateljica, ali je zato bila i najviše osporavana. Živjela je u disfunkcionalnoj obitelji, roditelji se nisu dobro slagali te su se stalno svađali, a uz to su zbog očevog posla stalno selili, o čemu je progovarala u autobiografskom romanu *Kamen na cesti*. Od desete godine bila je kod sestara Milosrdnica, a barun Geza Rauch želio joj je financirati i omogućiti školovanje u Švicarskoj, no Marijina majka to nije dozvolila. Kada joj je bilo samo sedamnaest godina roditelji su je udali za četrnaest godina starijeg muškarca, Mađara, koji je u ono vrijeme radio kao šef željezničke postaje u Zaboku. Nakon vjenčanja 1890., Zagorkin muž dobiva premještaj i zajedno odlaze u Mađarsku. Zagorka tamo počinje potajno pisati na tavanu te uči mađarski, njemački i telegrafiju. Zagorkin muž šalje njezine tekstove u mađarske novine i dobiva potvrdu kako je ona odlična autorica, te tu vidi priliku da se obogati. No, Zagorka ga napusti i pobjegne u Zagreb, gdje je 1895. napisala pjesmu u kojoj hvali hrvatske đake koji su zapalili mađarsku zastavu. Po povratku u Zagreb potajno piše političke članke za hrvatski časopis *Branik*.

Zagorka je živjela isključivo od svog rada i pisanja. U samostanu je osnovala *Samostanske novine*, nakon toga je pod muškim pseudonimom M. Jurica Zagorski osnovala *Zagorsko proljeće* – krapinski čitalački list. Novinarsku karijeru započinje 1896. godine u Zagrebu, i to člankom *Egy perc* što u prijevodu s mađarskog na hrvatski znači „Jedan časak“, a u članku govori o mađarizaciji hrvatske. Na nagovor biskupa Josipa Jurja Strossmayera; Zagorka; dolazi raditi u najčitaniji hrvatski oporbeni list – *Obzor* – koji se protivio mađarizaciji, ali i ženama u novinarskim redovima.

Zagorka je bila i revolucionarka, naime borila se za prava žena, osnovala je prvi hrvatski ženski sindikat – „Kolo radnih žena“ – u kojem su bile potplaćene žene iz dioničarske tiskare. Svoje bilješke u Saboru vodila je, od 1896. godine, na galeriji za općinstvo, a izvještavala je iz raznih parlamenata. Zbog svog napetog, sočnog i bogatog pisanja zaživjela je među malim ljudima. Bila je suosnivačica društva novinara hrvatske 1910. godine, te ujedno i jedina žena novinarka, ali i prva žena, profesionalna novinarka, koja je ušla u Hrvatski sabor.

Napisala je tridesetak romana. Najpopularniji bili su povijesno-popularni romani, a većinu je povijesnih romana napisala između dvaju svjetskih ratova. Djelo *Kneginja iz Petrinjske ulice* začetnik je kriminalističkog romana u hrvatskoj književnosti. Napisala je i prvi hrvatski znanstveno-fantastični roman nadahnut Teslom koji nosi naslov *Crveni ocean*. Zagorka nije imala ambicija postati popularnom spisateljicom romana, već ju je na to naveo biskup Strossmyer sugerirajući joj kako je ona jedina sposobna hrvatskoj čitateljskoj publici, a ponajprije ženama izbiti iz ruku pogubno njemačko štivo. Zagorkini romani većinom su izlazili svakodnevno u nastavcima u novinama pa je svakog dana morala pisati i smišljati nastavak priče. Većina njezinih povijesnih romana oblikovana je po shemi romanse. Kako bi što vjernije prikazala povijesne događaje u svojim povijesnim romanima Zagorka je odlazila u arhive (Prag, Budimpešta, Beč, Leipzig, ali i u hrvatskoj) i skupljala povijesne činjenice. Nakon što je otišla iz časopisa *Obzor*, Zagorka piše za *Jutarnji list*. Za života je ostvarila i respektabilnu kazališnu karijeru, napisala je preko stotinu jednočinki: *Što žena umije*, *Januševčani*, *Petrica Kermpuh*, *Intermezzo* itd. Režirala je sve svoje romane iz serijala *Grička vještica* za Hrvatsko narodno kazalište. 1925. godine Zagorka pokreće prvi časopis isključivo za žensku publiku - *Ženski list*, a nakon toga i časopis *Hrvatica* koji nastavlja promovirati feministička, socijalistička i domoljubna načela.

Zagorka umire 30. studenog 1957. godine u svome stanu na Dolcu. Njezin stan danas je „Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke“, a njime od 2009. godine upravlja „Centar za ženske studije“, koji ujedno promiče teme vezane uz Zagorku i žensko stvaralaštvo.

3. *Tajna Krvavog mosta*

Roman *Tajna Krvavog mosta* prvi je put objavljen 1912. godine u *Malim novinama* u nastavcima. Roman se sastoji od niza kraćih poglavlja. S toga zaključujemo kako je sama forma romana izravno povezana i s novinarskom profesijom Marije Jurić Zagorke. *Tajna Krvavog mosta* prvi je od sedam romana iz Zagorkina popularnog romanesknog serijala *Grička vještica*. Djelo je napisano na temelju krvavih sudbenih natpisa staroga Zagreba u ono vrijeme kada se kod nas slabo znalo o progonu vještica i kada su neki učenjaci tvrdili da takvih progona nije ni bilo. *Grička vještica* pripada Zagorkinim pseudopovijesnim romanima čija su bitna obilježja snažno domoljublje te protunjemačka i protumađarska tendencija.

3.1. Kratak sadržaj romana

Na samome početku romana purgari pronalaze ubijenoga plemića Mernaya pod zagrebačkim Krvavim mostom na Gornjem gradu. Srce mu je bilo probodeno venecijanskom iglom, a uz njega su pronašli poruku na pergameni na kojoj je pisalo kako je ubijeni plemić tek prvi od devetorice plemića koji trebaju biti pogubljeni. Nakon toga govori se o fratru Anzelm koji je gvardijan Antonio na prevaru zarobio u podrumu ispod samostana klarisa. Fra Anzelmo u podrumu susreće djevojku Stanku koju je gvardijan također, zarobio jer mu je odbila biti ljubavnicom. Nakon što Stanka oslobodi fra Anzelma i sebe, on joj veže oči i odvodi je Beati, nadstojnici samostana u koju je opsesivno zaljubljen, a Beata Stanku predaje svojoj prijateljici, barunici Katarini Lehotskoj. Lehotska ukratko objasni Stanki svoj položaj o kojem ju je upozorila i Beata. Naime, muž barunice Lehotske, barun Lehotsky zatvoren je zbog veleizdaje, a barunica je sama u Zagrebu i željna je društva; pa zbog toga, kako ne bi završila na lošem glasu, preodjene Stanku u mladog poručnika kojeg će svijetu predstaviti kao svog nećaka. Paralelno s tom radnjom, grof Jurica Meško nakon zabave dolazi u sukob s barunom Makarom kojeg sumnjiči da je prije petnaest godina ubio svoju mladu ženu Guliju. Makar niječe te Meškove optužbe i odlučuje ispričati mu događaje koji su doveli do mrske mu ženidbe s Gulijom, a sve to samo kako bi se oslobodio Meškove sumnje. Makar je krstareći svojom gondolom Venecijom, susreo mladu djevojku koja je prodavala cvijeće i čekala svoga zaručnika. Makar je rekao djevojci da će je osobno odvesti do zaručnika, ali će usput zastati kod palače u kojoj živi, kako bi za nju uzeo kaput da se ne prehladi. Kada je ispred palače Makarova gondola odjednom nestala, on je glumio iznenađenje i ponudio djevojci da prenoći kod njega te joj je nudio hranu i piće. Makarova zamisao je uspjela,

nakon što je djevojku napio, on ju iskoristi. Ujutro Makara probudi buka, njegov sluga spasio je Guliju koja se htjela baciti kroz prozor. Nakon toga dolazi djevojčin zaručnik koji prisiljava baruna Makara da se oženi Gulijom i da se s njom vrati u Hrvatsku kao barun Makar i barunica Gulia Makar. Makar je bio izrazito ne zadovoljan i nesretan tim bakom. Otkriva Mešku da mu je Gulija bila nevjerna i da ju je osudio na boravak u samostanu u Milanu.

Bez obzira na priču koju mu je Makar ispričao, Meško i dalje ustraje u svojoj sumnji i traži od Makara da ga odvede u kuću na Krvavom mostu, u kojoj je živio sa Gulijom. Na kraju Makar na prijevaru zarobljava Meška u svojoj kući, no Meško pronalazi put iz kuće zadovoljan što je u njoj pronašao žensku lubanju s porukom o Gulijinoj smrti. Zatim Lehotska šalje Mešku pozivnicu za zabavu u povodu dolaska njezina nećaka, a paralelno s tom radnjom kod Meška dolazi njegova teta Lidija koje se obitelj odrekla. Lidija priča Mešku priču o svome zavodniku zbog kojeg ju je obitelj poslala u varaždinski samostan i odrekla je se. Meško pokušava saznati tko je taj zavodnik, odnosno muškarac koji je zaveo njegovu tetu no to mu ne uspijeva jer Lidija uskoro netragom nestaje.

Tijekom tih događaja Stanko uspije ući u društvo te ostvaruje prijateljski odnos s Meškom kojega spašava nakon što ga rani nepoznati razbojnik. Stanka počinje shvaćati da se zaljubila u Meška, ali se odlučuje potpuno posvetiti muškoj ulozi u kojoj se našla te se s Meškom pobratimljuje. Lehotska, koja je bacila oko na Meška, postaje sumnjičava prema Stanki, a Stanka teško suzdržava ljubomoru zbog Meškova interesa za Lehotsku.

Pod Krvavim se mostom uskoro pojavi nova žrtva osвете, grof Keglević, a istodobno je za krađu i zavođenje Meškove tete Lidije okrivljen plemić Klemenčić. Klemenčić je u Meškovom domu priznao da je bodež koji je Meško pronašao njegov, ali istovremeno tvrdi kao mu je taj isti bodež ukraden i podmetnut kako bi ga doveo pod sumnju. Klemenčić je u zatvoru bio mučen kako bi priznao krivnju, ali iako nije priznao, završio je osuđen za sve zločine koje su mu pripisali. Meško se sve više zaljubljuje u Lehotsku i predlaže joj aferu, ali se ona uvrijedi, pa nakon toga Meško svoju ponudu mijenja u bračnu. Lehotska zatim priznaje Mešku kako je njezin suprug već neko vrijeme mrtav i prihvaća njegovu prosidbu.

Stanku pogađaju zaruke Meška i barunice pa odlazi na noćni sastanak s barunicom Lizetom Vojnić. No, na sastanku ih zatekne barun Vojnić te Stanku uruči poziv za dvoboj, ali dvoboj sprječava Ružica Vojnić, baruničina kćer, tvrdeći da je Stanko došao kod njezine majke kako bi u tajnosti zatražio pristanak da oženi Ružicu. Stanko i Ružica zatim ostvaruju

savez nesretno zaljubljenih, Stanka svoju emocionalnu bol liječi na zabavama, a optuženi Klemenčić nestaje iz tamnice.

Pod Krvavim mostom purgari pronalaze treću žrtvu, kastelana Marka. Meško nastoji primorati Makara da prizna ubojstvo svoje žene pa nagovara Stanka da se preodjene u Guliju i da zajednički prestraše baruna Makara. Makarovo imenovanje za bana sve je izvjesnije, no Meško mu se burno protivi. Stanka se odlučuje ubiti jer se više ne može nositi s Meškovim i Lehotskinim zarukama. Bacila se u jezero kod Trakošćana, ali je iz jezera spašava Đuro koji je čuo Ružičin vrisak budući da je ona svjedočila pokušaju Stankina suicida. Meško vjeruje kako se Stanko želio ubiti jer je zaljubljen u Lehotsku, te da su ga njegove zaruke s njom nagnale na taj čin. S druge strane barunici Lehotskoj postaje jasno kako je Stanka zaljubljena u Meška pa ju odlučuje otpustiti.

Meško odgađa zaruke s Lehotskom jer ne želi povrijediti Stanka, ali ga smeta baruničino zavođenje drugih muškaraca, koje ona uspješno opravdava kao zabavu. Ružica odvodi Stanka do litice i pokušava ih zajedno ubiti, no spašavaju ih nepoznati razbojnici koji prisiljavaju Stanka da ode s jednim od njih u dvorac kako bi mu čuvao stražu da može neometano krasti. Prilikom krađe nailaze na grofa Pavla koji poklanja obiteljski prsten nepoznatoj bijeloj dami, a za čiju će krađu kasnije biti okrivljena Stanka. Lehotska će zatim optužbu protiv Stanke iskoristiti kako bi nagovorila suca Žigrovića da odstrani Stanku. Kako bi ugodio barunici Lehotskoj, sudac Žigrović zatvara Stanku u sobu i šalje joj otrovani pjenušac i večeru, ali Stanka te večeri nestaje iz sobe.

Iste noći kada je Stanka nestala, Meško se vratio u dvorac Trakošćan, a u sobu mu je došla nepoznata dama u bijelom, koja ga je poljubila i na stolu ostavila katarinčice te otišla prije no što ju je Meško uspio uhvatiti. Dio šala koji je Meško uspio otrgnuti bijeloj dami kasnije će naštetiti Ružičinu ugledu jer je šal njezin. Na dvor dolazi nepoznata ciganka koja svim plemićima i velikašima otkriva njihovu sudbinu gatanjem. Meška njezin dolazak uznemiruje jer ona svojim gatanjem kod njega budi sumnju i ljubomoru da ga njegova zaručnica Lehotska doista vara, a u isto vrijeme nedostaje mu prijatelj Stanko.

Prilikom lova u šumi, Meška zarobe razbojnici čiji se vođa naziva Klemenčićem. Meško uspije pobjeći razbojnicima uz pomoć razbojnice Elvire. Trčeći od neprijatelja Meško naleti na pustinjakovu kuću u kojoj traži sklonište i zaštitu. Pustinjak i njegov pomoćnik Matan sakriju Meška pa se on uspije vratiti u dvorac Trakošćan. Kod grofice Erdödy, na njezinom krabuljnom plesu Meško susreće dvije neobične krabulje - jedna je bila dama u

bijelom s katarinčicama, a druga dvorska luda. Dama u bijelome odlazi nakon što joj Meško, misleći da je Ružica, govori kako zna tko je ispod maske, a dvorska luda provocira i ismijava Meška zato što je zaručen ženom koja ga vara. Ružica nestaje nakon plesa, otimaju je razbojnici i odvođe u svoje sklonište, a spašava je njezin bivši zaručnik Đuro.

Meško po povratku u Zagreb susreće Stanka ta saznaje kako je on živio s pustinjacom kao njegov pomoćnik Matan. Meško sa sobom u Zagreb dovodi i razbojnice koji su oteli Ružicu, no oni nakon suđenja nestaju. Razbojnice je oslobodio sam sudac Žigrović koji je u vođi razbojnika prepoznao baruna Makara. Zatim pomaže barunu Makaru da se preodjene u velikašku odjeću i da se neometano vrati u društvo. Meško odlazi sa Stankom kod Lehotske te i dalje odgađa objavu zaruka. Meško postaje sumnjičaviji nego prije jer kod Lehotske pronalazi prsten koji pripada obitelji Drašković – grofu Pavlu. No, Lehotska ga uvjerava da prsten nije njen već da ga čuva na zamolbu prijateljice.

Makar i sudac Žigrović dogovaraju dolazak sučeve rođakinje, koja živi u samostanu, da pred velikašima glumi, Makarovu suprugu Giuliju. Meško spašava Stanka iz požara u Varaždinu, te saznaje da je *on* zapravo djevojka. Saznavši da je njegov prijatelj zapravo djevojka, Meško osvještava da je voli i da je zaljubljen u nju – Stanku, koju i poljubi, ali joj ne otkrije da zna njezinu tajnu. Nedugo zatim Stanka nestaje, a Ružica govori Mešku kako za Stankin nestanak smatra odgovornom barunicu Lehotsku i njezinu ljubomoru. Ružica mu otkriva da je dama u bijelom zapravo bila Stanka, a ne ona te da se Stanka zaljubila u njega. Meško ucjenjuje Lehotsku brakom i govori joj da ženidbe neće biti ukoliko na dan vjenčanja ne dovede Stanku.

Pod Krvavim mostom pronađena je i četvrta žrtva, Ružičin otac, barun Vojnić. Nakon toga Ružica otkriva Mešku zašto je prekinula zaruke s Đurom, a kao razlog navodi da je Đuro imao aferu s njezinom majkom Lizetom. Kroz vrata Lehotskina podruma Meško ulazi u podzemne hodnike. Hodajući tim hodnicima dolazi do samostana klarisa i nailazi na Anzelma i Beatu. Beata tim podzemnim putevima odlazi do Makarove kuće na Krvavom mostu i susreće se s barunom Oršićem te mu se predstavlja kao Julija – Giulia Makar. Anzelmo zatim pokušava ubiti Oršića, ali ga Meško uspješno sprječava te ga zarobi, a Beata nestaje. Anzelmo otkiva Mešku gdje je zarobio poručnika, a Meško ga zatim oslobađa. No, nakon što je Meško rekao Anzelm da je poručnik zapravo djevojka on počinje sumnjati u Beatu.

Ružica i Meško brinuli su se za Stanku koja je bila vrlo oslabljena. Đuro je otkrio Mešku kako ga je barunica Vojnić željela zavesti te se nakon toga on i Ružica pomire. Meško

raskida zaruke s Lehotskom. U Meškov dom dolazi pustinjač koji ga odvodi do kule u šumi u kojoj je zatočena nepoznata žena. Ta nepoznata žena bila je njegova teta Lidija. Lidija priznaje Mešku kako je njezin zavodnik barun Makar i kako ju je on oteo i zarobio u kuli, a kako Klemenčić nije ništa kriv. (Lidija je svome zavodniku rodila kćer - Elviru.). Većina velikaša ne vjeruje u Meškove i Lidijine optužbe. Meško i nekolicina velikaša skrivaju se u Lehotskinoj sobi kako bi na plesu uspjeli uhvatiti Makarove razbojнике, koji su zapravo bili svirači na plesu.

Budući da su se Meško i velikaši skrivali u Lehotskinoj sobi, svjedočili su pokušaju trovanja baruna Makara. Lehotska priznaje Makaru da ga je otrovala i da je ona zapravo njegova žena Julija koja se došla osvetiti za osudu i pokušaj da je ubije prije petnaest godina. Meško i velikaši se razotkriju kao bi spasili Makara, uto dolazi Anzelmo i otkriva kako je Lehotska uistinu Giulia Makar, ali i Beata nadstojnica samostana. Anzelmo govori kako je zbog Beate ubijao velikaše jer mu je govorila da je žele odmamiti iz samostana u svijet, iako je to bila samo osveta velikašima koji su osudili Giuliju Makar na samostan te osveta Makaru jer ju je želio ubiti. Anzelmo i Beata nestaju u gužvi koja nastaje kad Meško i velikaši hvataju razbojнике. Iduće jutro Lehotska je pronađena mrtva pod Krvavim mostom, a Anzelmo je pobjegao iz Zagreba. Roman završava vjenčanjem Stanke i Meška.

3.2. Narativna obilježja

Vrijeme radnje moguće je smjestiti u 18. stoljeće s obzirom na to da se u djelu spominje vladavina hrvatsko – ugarske kraljice i rimsko – njemačke carice Marije Terezije (1717. – 1780.). Također, vrijeme radnje smješta se u 18. stoljeće i zbog spominjanja požara koji se dogodio u Varaždinu 1776. godine, zbog čega se ban s banskim vijećem i saborom morao preseliti iz Varaždina u Zagreb, koji je zatim postao i glavni grad Hrvatske, ali i sjedište bana, banskog vijeća i sabora.

Mjesto radnje obuhvaćaju razne lokacije kao što su Zagreb, Hrvatsko zagorje, odnosno dvorac Trakošćan te Varaždin i razne palače u tome gradu.

Roman je ispriповijedan iz pozicije sveznajućeg pripovjedača, koji zna sve o likovima i događajima u djelu. Događaji u romanu prikazani su jednostavno, sažeto, jasno i konkretno, a to su ujedno i obilježja spisateljičinog novinarskog stila. Pripovjedač nije nepristran,

priklanja se pozitivnim likovima, ali ih u djelu uvijek primjereno kažnjava zbog njihovih postupaka.

Roman se sastoji od kraćih poglavlja pa se stoga gomilaju kratke epizode koje se prekidaju na najzanimljivijim mjestima. Prerušavanje ima funkciju formiranja zapleta – Stanka se prerušava u muškarca, nećaka barunice Lehotske, Giulija se prerušava u barunicu Lehotsku, barun Makar u lopova itd. Napetost u romanu postignuta je prekidanjem mnogobrojnih epizoda u najnapetijem trenutku, ali je postignuta i specifičnom Zagorkinom tehnikom „preskakivanja“ događaja koji se naknadno razriješe. U romanu su prisutna razna romantičarska obilježja, kao što su: zagonetna ubojstva, tajni prolazi u zidovima ili u podzemlju, špilje, razrušene palače, motivi podruma napuštenih kuća te opisi tajanstvenih samostana preuzeti iz gotskih romana. Iz sentimentalnih romana preuzeti su ljubavni odnosi, a iz pustolovnih razbojnici. Fabula romana *Tajna Krvavog mosta* razgranata je i opsežna, svi sporedni događaji važni su za razvoj glavne radnje.

3.3. Likovi u romanu

Likovi u romanu *Tajna Krvavog mosta* podijeljeni su na velikaše, odnosno, plemiće, grofove, barune i barunice, a s druge strane je puk, odnosno, purgari i kmetovi. Likovi su u romanu plošno prikazani, odnosno ili su dobri ili su loši, nema psiholoških nijansiranja. Likovi velikaša u djelu su: grof Juraj Meško, grof Pavao Drašković, grof Keglević, grof Patačić, zatim barun Makar, Vojnić, sudac Žigrović, barunica Lehotska itd. A s druge strane likovi nižeg staleža su: mlinar Matija, kovač Klement, stolar Boltek, kmetovi u Hrvatskom zagorju, pustinjak i sl.

Grof Jurica Meško na početku romana pojavljuje se kao mladić koji uživa u zabavi, odnosno nema nikakav cilj u životu, već trati svoje vrijeme opijajući se s plemićima u jezuitskom samostanu te brojnim plemićkim palačama. No, zahvaljujući Stanki, odnosno, poručniku Stanku, Meško počinje živjeti drugim životom. Prestaje se opijati, čak i proljeva vino ispod stola. Nakon što prestane živjeti boemskim životom, odlučio otkriti istinu o smrti Makarove supruge. Zavodi ga barunica Lehtska i on pada na njene čini. Na kraju otkriva da ga barunica vara, saznaje istinu i shvaća da je zaljubljen u Stanku koja je cijelo vrijeme bila uz njega kao poručnik Stanko. Također, otkiva razbojnice pa možemo reći da je Meško

izrazito hrabar i neustrašiv lik u ovome djelu, uspješno se suprotstavlja razbojnicima i protivnicima u dvobojima.

Uz Meška najvažniji lik je Stanka. Ona je odrasla sa svojom tetom, za koju potajno misli da bi joj mogla biti majka. Teta ju je naučila svirati i plesati pa se Stanka kao poručnik Stanko lako uklopila u otmjeno društvo. Prije nego što je postala poručnik Stanko, živjela je i radila kod neke plemkinje jer nije imala ni oca ni majku. Plemkinja ju je slala k fratrima na ispovijed, a tamo ju je gvardijan Antonio zatražio da mu bude ljubavnicom. No kako je ona to odbila, bacio ju je u samostansku tamnicu. Fra Anzelmo odvodi Stanku iz tamnice u službu svoje ljubavnice, pa Stanka postaje poručnik Stanko, nećak barunice Lehotske. Stanka je bila nježna i pravedna djevojka, a isto takav bio je i poručnik Stanko. Svi su ga zavoljeli i svima u visokom društvu se svidio. Poručnik Stanko postao je prijatelj grofa Meška. Stanka ga je potajno voljela, bila je spremna počinuti suicid zbog Meškovih zaruka, odnosno, zbog svoje beznadne ljubavi. Smatrala je da ona kao djevojka iz puka nije dostojna i ne bi se mogla svidjeti grofu Mešku. Nakon što ju je barunica otpustila, Stanka je brinula o Mešku iz daljine, kao njegov anđeo čuvar. Bila je prerušena u pustinjakova pomoćnika Matana i u bijelu damu s katarinčicama koja se prikazala grofu Mešku. Na kraju se vjenčala s grofom Meškom koji je shvatio da ju zaista voli i da ne može zamisliti život bez nje.

Barunica Lehotska vodi dvostruki, ili bolje rečeno trostruki život. Ona je zapravo nadstojnica samostana Beata i Makarova supruga barunica Giulia Makar koju je on osudio na samostan i želio ubiti. Lehotska se došla osvetiti plemićima i svome mužu barunu Makaru koji su je osudili na takav život. Ona je u Veneciji bila mlada djevojka koja je prodavala cvijeće kada je sreća baruna Makara koji ju je obeščastio i na kocu bio prisiljen oženiti se njome. Barunica Lehotska bila je željna osвете. Zavodila je sve muškarce i svima je obećavala brak. Lagala je plemićima da ih voli samo kako bi postigla ono što želi, ono što je nakanila. Bila je kradljivica i manipulatorica. Kao nadstojnica samostana Beata je iskorištavala ljubav fra Anzelma kako bi on u ludoj opčinjenosti vršio sve njezine zahtjeve i tako ubijao plemiće pod Krvavim mostom. No, barunicu Lehotsku je na kraju stigla ista sudbina koju je ona pripisala devetorici plemića - završila je mrtva pod Krvavim mostom.

Fra Anzelmo živi u jezuitskom samostanu, zaljubljen je u nadstojnicu samostana Beatu. Anzelmo je nemoralan i proračunat, ali dobre čudi. Nije volio gvardijana Antonia jer je bio također zaljubljen u Beatu pa ga je dao ubiti. Anzelmo pomaže djevojci Stanki da pobjegne iz samostanske tamnice u kojoj su bili zatočeni te je povjerava svojoj ljubavnici

Beati. Anzelmo je vrlo ljubomoran na sve Beatine udvarače, ona ga laže i navodi na grijeh. Anzelmo ubija sve plemiće za koje smatra da su Beatini udvarači i da bi je mogli odvesti od njega iz samostana i oteti mu je. Nakon što Anzelmo saznaje da je njegova Beata zapravo barunica Lehotska koja je zaručena za grofa Meška, koja živi nemoralnim životom i koja se sa svim plemićima nalazi i ima određene ljubavne veze, odluči je ubiti kao što je ubio prethodna četiri plemića, te bježi iz Zagreba.

Ružica Vojnić dobra je i draga djevojka koja ostavlja svog zaručnika jer se zaljubila u poručnika Stanka. Ona vidi da je Stanko nesretno zaljubljen, te mu govori kao su njih dvoje jednako nesretno zaljubljeni. Želi baciti sebe i Stanka u provaliju, no bezuspješno. Razočarana je u ljubav i misli da njezin bivši zaručnik zapravo želi njezinu majku. Obučena u dvorsku ludu govori istinu i provocira grofa Meška da je zaručen ženom koja ga vara. Ružica postaje najbolja Stankina prijateljica. Stanka joj otkriva cijelu istinu. Brine se za Stanku kada je ona najslabija. Na kraju kada se situacija razriješi pomiri se s Đurom te se vjenčaju. Ona je primjer odane i iskrene prijateljice i djevojke.

Ženski likovi u djelu imaju višestruki identitet. Djevojka Stanka prerusena je u poručnika Stanka, nećaka barunice Lehotske, zatim u pustinjakova pomoćnika Matana i u bijelu damu s katarinčicama. Iduća je Katarina Lehotska, koja je prerusena u nadstojnicu samostana Beatu, pa u dvoru Pavla Draškovića bijelu damu u koju se zaljubio, u kući baruna Makara na Krvavom mostu ona je vještica s plavim svijetlom i tri križa, a na kraju se ispostavlja da je ona zapravo barunica Giulia Makar, žena baruna Makara. I na kraju treći takav lik je Ružica Vojnić koja se na krabuljnoj zabavi prerusila u dvorsku ludu te time pokazala svoju drugu iskrenu stranu.

4. Pavao Pavličić

Pavao Pavličić suvremeni je hrvatski književnik, književni povjesničar, prevoditelj, feljtonist i scenarist. Rođen je u Vukovaru 16. kolovoza 1946. godine. U rodnome mjestu završio je osnovnu i srednju školu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je komparativnu književnost i talijanski jezik 1969. godine. te je 1974. godine doktorirao na istome fakultetu. Redoviti je član HAZU-a od 1996. godine.

Pavličić se danas smatra najproduktivnijim hrvatskim suvremenim prozaikom. U književnosti se javio s naraštajem hrvatskih fantastičara, kojima je zapisao: „Zapravo smo mi ispočetka, koliko ja znam, išli svako svojim putem, a našli smo se preko svojih tekstova... nije postojao nikakav projekt, nego su se ljudi upoznali preko svojih tekstova, a nekako se dogodilo da su ti tekstovi bili po opredjeljenju slični. To je možda razlog što ta grupa kasnije nije nikada istupila kao grupa, nas su drugi vidjeli kao grupu, ali zato nikad nije bio u pitanju neki zajednički projekt. Nismo imali svoj časopis, jedino mjesto koje je bilo kao nekakvo naše glasilo bio je Studentski list“ (Pavličić 2000: 18). Svoje prve priče, *Suncokret* i *Dar govora*, Pavličić piše u modelu fantastike te ih smješta u prostore svoga rodnoga grada. Te prve priče objavio je u časopisu *Vidik* 1968. godine. Nakon toga, 1972. godine objavljuje svoju prvu knjigu, zbirku kratkih proza *Lada od vode*, a zatim se 1976. godine okreće novom, kriminalističkom žanru, u zbirci kratkih priča *Dobri duh Zagreba*. Elementi fantastike i kriminalistički žanr obilježili su i njegovo kasnije književno stvaralaštvo, sve do danas, a dodao im je i povijesne romane (*Kronika provincijskog kazališta*, *Devet spomenika*, *Muzej revolucije* itd.), memoarsku prozu (*Dunav*, *Šapudl* itd.) te romane za djecu i mlade (*Trojica u trnju*, *Zeleni tigar*, *Mjesto u srcu* itd.). Pavličić piše romane građene na fantastici s elementima proze detekcije (*Rupa na nebu*, *Sretan kraj*, *Nepovrat*, *Škola pisanja*, *Brda se miči*, *Melem* itd.) koje karakterizira svakodnevni kontekst, likovi prosječnog statusa i sposobnosti koji se nalaze i snalaze u danim situacijama koje su strane svakodnevnom iskustvu. Radnja navedenih romana uglavnom je smještena u grad Zagreb te na lokacije koje su provjerljive, kao što je to i u romanu *Rupa na nebu*.

Bez obzira na pripovjedni model, Pavličić želi čitatelju ponuditi zanimljivu priču, a to uspijeva brigom o čitatelju te pridavanjem značajne uloge recipijentu. On je usmjeren na čitatelja pa „piše iz odgovornosti prema danom mu talentu, ali i prema čitatelju u kojem vidi cilj i potvrdu svoga rada“ (Kvasina 2016). Pavličić kroz svoje priče progovara o velim temama kao što su: pitanje umjetničke originalnosti i autorstva, odnos umjetnosti i zbilje,

dobra i zla, umjetnosti i smrti, zaborava i pamćenja itd. Pavličić je objavio i nekoliko knjiga feljtona (*Zagrebački odrezak, Inventura, Svoj svome, Prolazna soba, Leksikon uzaludnih znanja* itd.), a motivi iz tih knjiga prepoznaju se i u njegovim kasnijim prozama.

Dio Pavličićeva pripovjedačkog rada bio je usko povezan s njegovim znanstvenim istraživanjima pojedinih književnih žanrova ili određenih problema. Pavličić se najviše zanimao za tri znanstvene teme: stariju hrvatsku književnost (ponajprije barok), pitanja književne genologije te za metričku problematiku. Kako bi se mogla razumjeti Pavličićeva proza izrazito su važni njegovi tekstovi pisani u formi pisama. Pavličić je od 1982. do 1995. godine objavljivao navedene tekstove po književnoj periodici te je kao njihove primatelje odabirao žene iz književnog i kulturnog života, ali i fiktionalne ženske likove. Sva ta pisama okupio je i knjizi *Rukoljub*, u kojoj otkriva svoje dileme i stavove vezane uz najrazličitije probleme hrvatske književnosti. S obzirom na to da Pavličić naglašava čitateljsku poziciju kao najvažniju točku njegova stvaralaštva, razumljivo je da je prvo pismo uputio Zagorki, kojoj izriče pohvalu zato što je poznavala publiku i znala što publika želi i treba. Zagorka je publiku „umjela odvesti u začarane predjele, gdje pripovijedanje o dalekom, nedostižnom i nevjerojatnom blaži svakodnevne rane i hrani dušu oderanu u bujici svakodnevnice“ (Nemec, 2003: 300). Pavličić se pismom obraća Zagorki:

„Kad biste vi samo znali koliko nam nedostajete! ... vi ste uranili u svemu (...) osobito ste uranili po tome što ste bili prvi naš pravi autor masovne literature, i to u vrijeme kad za to nije bilo pravih preduvjeta (...) vi ste poznavali publiku, dobro ste znali što njoj treba (...) vi ste jedan od dva ili tri autora u hrvatskoj književnosti (a među njima opet svakako najizrazitiji) koji su znali načiniti fabulu...“ (Pavličić 1995: 7)

te u njemu otkriva svojim čitateljima za koga on piše, dok u posljednjem pismu otkriva u čije ime on piše.

Pavličić je ostvario velik uspjeh kod publike te je primio brojne nagrade, od kojih možemo istaknuti nagradu za životno djelo „Vladimir Nazor“. Osim što se istaknuo kao najznačajniji suvremeni pisac, Pavičić se istaknuo i kao filmski scenarist, prilagođavajući svoja djela i pišući originalne scenarije: *Ritam zločina, San o ruži, Treća žena* itd. Potrebno je spomenuti kako su neki od Pavličićevih romana prevedeni na strane jezike.

5. Rupa na nebu

Roman *Rupa na nebu* prvi je put objavljen 1992. godine, a ponovljeno izdanje pojavilo se 2021. Roman govori o mreži tajanstvenih hodnika koji se nalaze ispod Gornjeg grada. Glavni lik romana Nikola Krobotin uz pomoć tajanstvene Marije Jurić istražuje i dolazi do zanimljivih otkrića koja se tiču tih hodnika i tajanstvene rupe koja dijeli zapad od istoka i to ne samo na zemlji, već i na nebu. Time roman postaje aktualan u današnje vrijeme. Roman, naime, na neki način proriče tektonska gibanja u Zagrebu, ali i na izrazito precizan način prikazuje odnose u društvu i stanja koja su karakteristična kako za ono vrijeme tako i za današnjicu. Roman je podijeljen na deset poglavlja, a svako poglavlje nosi simboličan naslov jednog planeta.

5.1. Kratak sadržaj romana

Glavni junak romana Nikola Krobotin nalazi se u antikvarijatu gdje nailazi na jednu staru knjigu koja u njemu budi proturječne osjećaje. Čudio se i nije mogao shvatiti zašto ga je ta stara i prašna knjiga uzбудila. Knjigu je zapazio u kutu gdje se obično ostavljaju knjige koje nemaju posebnu vrijednost. Posegnuo je za tom trošnom knjigom zbog njezinih korica, koje su bile plave, od debela kartona s naslovom u zlatotisku, no zasigurno je posegnuo za knjigom zbog imena autora „N. Crobotinus“. Nikolu je ta knjiga zbog nečega podsjećala na majku. Listajući knjigu zapazi u njoj kartu Zagreba koja se ne podudara s sadašnjim planom grada. Nikola odluči pitati prodavača odakle je knjiga, te ga zamoli da mu dade sadašnju kartu Zagreba kako bi ih mogao usporediti. S obzirom na to da se u tome trenutku u antikvarijatu nalazio još jedan čovjek koji je također posegnuo za tom knjigom, Nikola nije želio ostaviti dojam da je ta knjiga vrijedna ili po nečemu posebna.

Inače, radilo se o knjizi pisanoj na latinskome jeziku, koji Krobotin nije baš poznao. Naslov drugog sveska knjige glasio je „De situ Zagrebiae libri tres“, a ispod naslova pisalo je „Liber II.“. Nakon što je pronašao ovu knjigu još je malo razgledao po antikvarijatu no prvi svezak knjige „O položaju Zagreba“ nije pronašao. Nakon antikvarijata Krobotin odlazi na Gornji grad u Opatičku ulicu u kojoj žive njegove tete Vikica i Micika. Teta Vikica nekada je bila učiteljica, a teta Micika bila je domaćica. Nikola je došao kod njih u stan kako bi ih pitao znaju li nešto o karti koja se nalazi u knjizi. No, teta Vikica koja je nekada predavala povijest rekla mu je kako Zagreb i Gornji grad nikada nisu izgledali kao što to prikazuje karta.

Zatim se Krobotin nalazi u svome stanu s prijateljima Plačkovićem i Svrzikapom te raspravljaju o politici, odnosno bavili su se fenomenom političke represije te ih je zvono koje se začulo na Nikolinim vratima uplašilo. Mislili su kako im zvoni policija. Krobotin je nakon duge zvonjave konačno otvorio vrata i tamo ugledao prodavača iz antikvarijata koji je tražio od njega da mu vrati knjigu koju je toga dana kupio. Objasnio je Krobotinu kako je došlo do pogreške i kako obitelj traži knjigu natrag. Krobotin nije mogao pronaći knjigu, nestala je. Krobotin je na komadiću papira pisao nazive ulica kojih se sjećao u magli, a koje su se nalazile na karti mistično nestale knjige.

Krobotin se sada nalazio kod Dragice, koja je bila jedna od njegovih dviju djevojaka. Druga se zvala Milka. Milka i Dragica obje su izlazile s Krobotinom, znale su jedna za drugu, ali pravile su se da ne znaju. Krobotinu to nije smetalo. Krobotin je na Dragičinu vratu opazio lančić s kojeg je visio križić, koji ga je neobično podsjećao na kartu iz knjige jer je i na karti opazio mali crni križić. U predvečerje Krobotin je šetao Strossmayerovim šetalištem i ispod lampe opazio djevojku kako luta gradom držeći u ruci knjigu. Ta knjiga neobično ga je podsjetila na njegovu ukradenu knjigu, no razlikovala se od njegove zato što su korice bile crvene. Stigavši do Opatičke ulice, Krobotin ponovno opazi istu djevojku kako stoji nasuprot Zavoda za književnost i teatrologiju s otvorenom knjigom u ruci.

Krobotin dolazi kod svojih teta kako bi od njih saznao nisu li mu one možda ukrale knjigu iz stana jer je primijetio kako su prvog dana gledale u tu knjigu, kao da im nešto znači. No, teta Vikica i Micika ispričale su mu priču o braći Krobotinus, o tome kako su se oni zavadili i kako prezime Turković potječe od loze Krobotinusa te na kraju spominju podzemne prolaze ispod Gornjeg grada kao dokaz da je legenda o braći Krobanus istinita. Krobotin odlazi do tetinog susjeda Zloselića, koji je nekada kopao bunare, kako bi ga pitao zna li on možda nešto o podzemnim prolazima ispod Gornjeg grada. Starac ga je zatim odveo u podrum i pokazao mu vrata koja se nalaze na zidu i koja već dugo nisu bila otvarana. Vrata su vodila u podrum Zavoda za književnost i teatrologiju, a iz podruma Zavoda u tajanstvene podzemne prolaze ispod Gornjeg grada.

Nikola se sada nalazio kod Milke, s kojom je raspravljao gdje bi mogla nestati njegova knjiga. Milka mu je nudila svakakve fantastične odgovore, kao npr. da su nekada knjige služile za šverc i da su se nekada karte tako preprodavale. Na kraju su došli do zaključka kako bi Stari (Krobotinov otac) mogao biti taj koji je došao iz staračkog doma i uzeo knjigu.

Krobotin se zaputio u podrum, a iz njega u podzemne prolaze. Kretao se oprezno podzemnim hodnicima i razgledavao kakve se tajne kriju dolje ispod grada. Hodajući opazio je rupu koja se protezala duž čitavog hodnika u koji je ušao. Krobotin se sjetio kako Zagreb leži na trusnome području, pa se zapitao što ako jednog dana ponovo zatrese i ta se pukotina počne širiti ispod cijelog grada. Promatrajući rupu Krobotin baci kamen, no nije čuo kako kamen pada na dno, kao da rupa nema dna. Zatim je kraj rupe opazio trag tenisica i zaključio kako nije jedini koji se kreće podzemnim hodnicima.

Krobotin posjećuje oca u staračkome domu. Stari se boji da će sada protresti svačiju biografiju. Krobotinu nije jasno zašto se njegov otac cijeloga života boji, a bavio se uvozom i izvozom. Stari priča Krobotinu kako su ga otpustili iz vojske i poslali kući da se javi na tajanstvenu adresu, te su ga nakon nekoliko godina pozvali kako bi za njih obavljao određene poslove.

Krobotin se ponovo spustio u podrum, gdje je ovaj put opazio žuto svjetlo, koje je odmah nestalo. Nakon toga Krobotin susretne djevojku Natašu. Nataša mu je pričala kako se odlučila zarediti, otići u najstroži samostan – karmelićanski. Nataša je otišla od svojeg oca kod tete koja je također bila bogomoljka i sada je odlučila vratiti se i očistiti očev stan kada ga nema doma. Rekla je Krobotinu kako bi voljela da i danas postoje katakombe, što je u Krobotinu pobudilo razne osjećaje. Završili su razgovor i otišli svatko u svoj stan.

Krobotinu su na vrata došli Plačković i Svrzikapa. Njih dvojica borila su se za istu stvar, ali imala su potpuno drugačije poglede na tu istu stvar. Obojica su zbog iste stvari završila u zatvoru. Sada su došli kod Krobotina kako bi mu ispričali o memoarima Krešimira Hridinića s Trešnjevke.

Krobotin se ponovo spustio u podzemlje, ne odbacujući mogućnost da dolje ponovno nekoga sretne. Istraživao je i došao do zaključka kako se rupa nalazi točno ispod Markova trga, zgrade Sabora i crkve sv. Marka. Krobotin je istražujući podzemne hodnike ponovno opazio kako se neko žuto svjetlo približava, ali s oprezom, budući da se cijelo vrijeme palilo i gasilo. Nakon što se svjetiljka dovoljno približila, Krobotin upali svoju svjetiljku i osvijetlivši lice osobi koja mu se približavala, prepozna ju. Bila je to ona djevojka koju je vidio na Strossmayerovu šetalištu i ispred zgrade Zavoda za književnost i teatrologiju. Pričali su koliko dugo silaze dolje, kako je nastala rupa. Crvena knjiga koju je one noći djevojka držala u rukama bila je prvi dio „De situ Zagrebiae libri tres“. Nikola je rekao kako je on imao drugi dio, ali da mu ga je netko ukrao. Djevojka mu je ispričala kako je taj drugi dio bio kod

nje i kako je njezin otac tu knjigu odnio u antikvarijat, a ona ju tražila natrag. Nakon toga su se upoznali, djevojka opazi kako njezin sugovornik nosi ime autora knjiga „De situ Zagrebiae libri tres“, a ona mu se predstavi kao Marija Jurić.

Krobotin je ponovno došao u stan tete Vikice i tete Micike te je otkrio kako su njih dvije u strahu da mu se nešto u podrumima ne dogodi ukrade knjigu i sakrile je. Krobotin pronalazi knjigu i kartu i odlazi.

Krobotin i Marija Jurić dogovorili su sastanak, pričali su o drugoj strani rupe i pošli u podzemlje kako bi sve ponovo razgledali. Krobotin je tada opazio kako je na jednoj strani žuta ilovača, a na drugoj plava glina, odnosno kako se zemlja na svakoj strani rupe razlikuje. Kada je prekoračio preko rupe osjetio je da mu je nešto prostrujalo tijelom. Primijetio je kako s druge strane ponora, ona strana na kojoj je do tada bio izgleda potpuno drugačije, pa da čak i Marija s ove strane na kojoj se sada nalazio izgleda drugačije.

Krobotin i Stari pričali su na klupi. Stari je odlučio ispričati mu započeto do kraja, no pri tome ga je omela jedna mala djevojčica. Ispričao mu je kako ga je jedne noći potražio neki čovjek i od onda su mu donosili neke kutije, papire i dokumente koje su zatim odstranjivali u rupu ispod Gornjeg grada. Stari je smatrao kako su baš njega izabrali za taj posao jer je živio u stanu na Gornjem gradu koji je imao podrum i prolaz u podzemlje.

Krobotin je pozvao Mariju Jurić u svoj stan, a ona je došavši kod njega odmah navalila na knjigu, odnosno na drugi dio „De situ Zagrebiae libri tres“. Marija mu je dala svoju crvenu knjigu u kojoj se također nalazila karta i iznijela mu svoju teoriju o onoj rupi koja se nalazi ispod grada. Naime, karta u crvenoj knjizi pokazivala je kako se na tome djelu, gdje se nalazi rascjep, dijele kontinenti, odnosno karta je pokazivala granicu između Europe i Azije.

Krobotin je u ormaru svoga stana pronašao majčinu torbu i u njoj neke papire i pisma. No, pažnju mu je zaokupio jedan list papira koji je sličio karti koja se nalazila u drugome djelu knjige. Osim precrtane karte na listu su bile neke oznake i brojevi za koje nije razumio što znače. Pretpostavio je kako je to Stari vodio bilješke koliko se toga bacilo u onu rupu ispod Gornjeg grada.

Krobotin je otišao kod starca Zloselića i zamolio ga da pođe s njim u podzemne hodnike kako bi nešto provjerio. Krobotin je u podrumu kraj rupe čekao Mariju Jurić. Marija je donijela kompas i njih dvoje su odradili jedan eksperiment. Rupa koja se nalazila ispod

Gornjeg grada rastezala se u smjeru istok – zapad, a da bi teorija o granici između Azije i Europe bila točna trebala se rastezati u smjeru sjever – jug. No, Marija Jurić objasnila je Krobotinu kako je to što su sada otkrili prava granica. Europa se nalazila na strani gdje je zemlja bila plava, a Azija na drugoj strani gdje je zemlja bila žuta. Nikola i Marija opazili su svijetlo u podrumu, uplašili se i pobjegli kroz ulaz kojim se Nikola spuštao u podzemlje.

Marija i Nikola nalaze se u njegovu stanu. Pričali su o svjetlu koje su prošle noći vidjeli u podzemlju. Marija ispriča Nikoli kako se njezin stric bavio tim podrumima i podzemljem, kako je ona jednoga dana na tavanu pronašla knjigu, no otac ju je uzeo i odnio u antikvarijat jer knjigu smatra opasnom i ne želi da se Marija njome bavi. Naime, baveći se tim podrumima Marijin je stric jednog dana nestao.

Zloselić i Krobotin otišli su u podzemlje. Zloseliću je to bilo nezaboravno iskustvo, potvrdio je kako se zemlja na svakoj strani rupe razlikuje, te je primijetio kako rupa izgleda kao da nema dno, odnosno da je vrlo duboka. Također, stavivši rašlje iznad rupe one su se počele mahnito vrtjeti. Zloselić je rekao Krobotinu kako je pronašao nešto izvanredno te da bi bilo dobro o tome obavijestiti javnost.

Stari je došao u Krobotinov stan i ugledao knjigu, nije ga zanimalo kako je njegov sin došao do te knjige, u što je upleten i što sve zna. Ispričao je sinu kako su u rupu negdje oko Visoke ulice bacali dokumente, fascikle i sve ostale stvari kojih se trebalo riješiti, odnosno kojih su se određeni ljudi na visokim položajima željeli riješiti. Krobotin je shvatio kako se u podzemlju, očigledno, nalazi više od jedne rupe.

Krobotin se nalazio između dvije vatre, nije znao treba li o podzemnim hodnicima obavijestiti javnost ili nastaviti šutjeti o tome, mučilo ga je ako progovori da će uvaliti Starog u probleme. Njegovi prijatelji Svrzikapa i Plačković, pošto su došli do određenih informacija od Hridinića, također su se nalazili na suprotnim stranama, jedan je želo o svemu obavijestiti javnost, a drugi najprije sve temeljito istražiti i analizirati.

Nikola i Marija razgovarali su o rupi i kako ona zapravo ima utjecaj na sve ljude koji žive iznad nje, da su svi ljudi različiti jer se nalaze na različitim stranama te rupe, odnosno neki su s azijske strane, dok su drugi s europske. Nikola joj je ispričao kako je prošle noći, s azijske strane, odvalio komad zemlje u rupu, a baš u to vrijeme dogodio se potres u Kini.

Nakon što je razgovarao s Marijom, mučilo ga je utječe li rupa doista na sve što se događa na površini. Otišao je ponovno u podzemne hodnike, promatrao i razmišljao. Vrativši se u stan otkrio je kako je knjiga ponovno nestala.

Idućeg dana Marija mu je ispričala kako je njezin otac konačno progovorio o knjizi i o stricu. Naime, vlastita ta knjiga nije odgovarala i nastojali su je se riješiti, no njezin stric svejedno je odlazio u hodnike i istraživao ih te je jednoga dana mistično nestao. Nikola joj je nakon toga ispričao kako je knjiga ponovno nestala iz njegova stana.

Marija i Nikola ponovno su se spustili u podzemlje kako bi Marija pokazala Nikoli put kojim je ulazila u podzemne hodnike. Tada su otkrili još jednu rupu o kojoj je Stari govorio Nikoli.

Nikola je posjetio Starog u domu, koji mu je zatim rekao kako ga je posjetio neki muškarac, kako su razgovarali o tome da je on nekada živio na Gornjem gradu i zatim došli do teme podruma. Taj susret Nikole i Staroga bio je rastanak.

Na Krobotinova vrata pozvonio je poštar koji je donio paket u kojem je bila knjiga. Nikola se začudio kako je kradljivac, nakon što je ukrao, ponovo vratio knjigu, ali iz nje uzeo kartu. Marija je nazvala Nikolu kako bi ga obavijestila da je bila u podrumu te da je naišla na neke stvari i otvorenu knjigu, točnije na treću knjigu, no ljude dolje nije pronašla.

Micika i Vikica ispričale su Krobotinu o tome kako je njegov otac odlazio u podrum, kako je ta knjiga koju je donio iz antikvarijata i kojom se kao mali igrao zapravo pripadala njegovoj majci. Nikolina majka knjigu je dobila od Marijinog strica nakon što je on otišao. Naime, njih dvoje bili su zaljubljeni i odlazili su zajedno u podrum, no nakon što je Marijin stric završio u zatvoru njihova veza nije bila moguća pa je Nikolina majka završila u braku sa Starim. Također su mu ispričale kako je Marijin stric posljednji put bio viđen u njihovom haustoru, otišao je u podrum iz kojih se više nikada nije vratio.

Dragica i Milka došle su u Nikolin stan kako bi ga obavijestile da su se neka dva muškarca raspitivala o njemu, knjizi i podrumima te kako su im rekli da je ta knjiga vrlo opasna. Priznale su mu da su uzele otisak ključa njegova stana kada je spavao i dale ga tim muškarcima.

Marija Jurić i Nikola Krobotin posljednji su put otišli u podzemne hodnike, željeli su sve još jednom vidjeti. Krobotin u podrumu opazi rašlje i kartu koja nedostaje u njegovoj knjizi te posumnja na Zloselića. No, Marija i on opazili su dvojicu muškaraca kako se

svađaju, svaki muškarac stajao je na jednoj strani rupe. To su bili Svrzikapa i Plačković. Krobotin je viknuo, a njih dvojica se uplaše i padnu u rupu.

Marija i Nikola odlaze iz podzemlja. Kada su izašli na površinu Marija mu je pokazala treću knjigu. Treća knjiga bila je bijela, pomalo već požutjela, no i u njoj se nalazila karta kao i u prve dvije knjige. Karta u trećoj knjizi prikazivala je nebo, crta na karti protezala se posred zagrebačkog neba te je podsjećala na liniju iz prve knjige koja je odvajala svjetove (Europu i Aziju). Na kraju, Nikola i Marija uhvatili su se za ruke i trčali Zagrebom, iznad rupe koja se rastezala duž čitavog grada, a ruke su im služile kao rašlje. Njih dvoje iznad tog ponora koji ih je dijelio bili su uistinu zajedno.

5.2. Narativna obilježja

Radnja romana odvija se na raznim lokacijama u gradu Zagrebu (antikvarijat, stan tete Vikice i Micike, starački dom, Krobotinov stan, Zloselićev stan, ulice, restoran itd.), ponajprije na Gornjem gradu, ali i u podzemnim hodnicima ispod njega (ispod Zavoda za književnost i teatrologiju, ispod zgrade Sabora i crkve sv. Marka, ispod Opatičke ulice itd.) .

Vrijeme radnje određeno je na samome početku: „sve je svoje važne prevodilačke poslove u proljeće počinjao“ (Pavličić 2021: 5). Iz navedenog citata možemo zaključiti kako je vrijeme radnje proljeće, točna godina se ne spominje, ali se iz društveno-političkog konteksta (prvi demokratski politički izbori itd.) te nekih drugih podataka može naslutiti da se radi o 1990. godini: „Nataša je imala devetnaest godina, Krobotin se sjećao da se rodila sedamdeset prve, baš u srpnju“ (Pavličić 2021: 71).

Roman je napisan iz pozicije sveznajućeg pripovjedača, koji zna sve o likovima i događajima. Događaji u romanu prikazani su jednostavno, sažeto, jasno i konkretno, a likovi su također prikazani i opisani jednostavno i jasno. Također u djelu su prisutni opisi likova i događaja iz prošlosti.

Roman je pisan u obliku kraćih poglavlja, slično kao i *Tajna krvavog mosta*, ali je tih poglavlja znatno manje - *Rupa na nebu* sastoji se od deset poglavlja, a svako nosi naslov jednog planeta. U romanu se gomilaju kratke epizode koje se prekidaju na najzanimljivijim mjestima. Prekidanjem mnogobrojnih epizoda u najnapetijem trenutku postignuta je napetost u romanu, te „preskakivanjem“ događaja koji se kasnije razriješe, što je specifično za

Zagorkin stil pisanja. U romanu su prisutna razna romantičarska obilježja, kao što su: tajni prolazi u zidovima ili u podzemlju, motivi napuštenih, zaboravljenih podruma. Fabula romana *Rupa na nebu* razgranata je, a svi sporedni događaji važni su za razvoj glavne radnje.

5.3. Likovi u romanu

Svi likovi u romanu pripadaju srednjem građanskom sloju. Razlikuju se u mišljenjima i stavovima koja zastupaju. Prikazane su njihove osobine, ali i vanjski izgled. Također, prikazuje se njihovo unutarnje stanje i razmišljanja, kroz što su sve prošli, stavovi koje zastupaju itd. Likove u romanu također možemo poistovjetiti s rupom koja se nalazi ispod Gornjeg grada. Naime, kao što rupa dijeli dva kontinenta - Aziju i Europu, tako su i likovi koji se nalaze u neposrednoj blizini razdijeljeni, odnosno razlikuju se jedni od drugih kao što se razlikuju Azija i Europa. Kao primjer možemo navesti tetu Miciku i tetu Vikicu. Njih dvije žive zajedno, no uvelike se razlikuju. Teta Micika je domaćica koja se šlampavo odijeva, dok je teta Vikica učena gospođa koja drži do sebe. Zatim na jednak način možemo usporediti Dragicu i Milku, Krobotinove ljubavnice. Dragica je u romanu prikazana kako simbol ženstvenosti, dok Milka prikazuje oličenje odlučnosti. I na kraju Krobotinovi prijatelji, Albert Plačković i Mate Svrziskapa, također prikazuju suprotnosti u političkim pogledima. Iako njih dvojica pripadaju istoj političkoj stranci zastupaju različite poglede na istu stvar, pa se ponekad čini kao da su zapravo u suprotnim strankama, kao da se bore za različite ciljeve, kao da nisu na istoj strani: „Obojica su se upisala u istu političku stranku, Svrziskapa kao revni aktivist, Plačković kao tihi član pun rezervi i pritajenih ambicija“ (Pavličić 2021: 72).

Nikola Krobotin glavni je junak romana. Bavi se prevođenjem. Živi u stanu u kojem je prije živio sa Starim. Posjećuje svoje dvije tete, Vikicu i Miciku, te im donosi stvari iz trgovine, odnosno brine o njima. Također, istovremeno se nalazi u dvije ljubavne veze. Dragica i Milka žene su s kojima se viđao i s kojima je ljubovao. Nakon što je upoznao Mariju Jurić, zaljubljuje se u nju i za njega ona predstavlja jednu cjelinu koju nije imao, odnosno nije pronašao u Dragici i Milki. Krobotin je znatiželjan, želi saznati kakva je to karta što se nalazi u knjizi koju je pronašao u antikvarijatu. Nakon što pronalazi podruma i otkriva njihove tajne, osjeća nemir, osjeća se kao da se nalazi između dvije strane od kojih treba odabrati jednu – treba donijeti ispravnu odluku. Svoju sreću pronalazi u Marijinu zagrljaju. Shvaća kako se njih dvoje savršeno nadopunjuju.

Marija Jurić djevojka je u koju se Nikola Krobotin zaljubio. Jednostavna je i pametna. Završila je studij filologije. Na tavanu je pronašla knjigu koja ju je nagnala da i ona, kao što je to učinio Nikola, ode u podzemne podrumne i istražuje. Marijin otac branio joj je odlazak u podrumne i da čita te knjige jer se bojao da će završiti kao i njezin stric, koji je zbog toga jednog dana nestao. No, Marija je unatoč svemu istraživala i odlazila u podrumne. U podrumu je upoznala Krobotina, s kojim je nadalje istraživala i s kojim je na kraju ušla u ljubavni odnos. Njih dvoje savršeno su se nadopunjavali. Marija je navodila Krobotina i upozoravala ga na karte koje su se nalazile u knjigama. Njezina razmišljanja dovodila su Krobotina u duboka promišljanja.

Stari je otac Nikole Krobotina. Nalazi se u staračkome domu. Stari se cijeloga života bojao policije i vlasti, no Nikola nije znao zašto se boji. Stari se tobože cijeloga života bavio uvozom i izvozom pa Krobotin nije shvaćao što je on to mogao učiniti da bi se i danas trebao bojati. No, Stari mu je ispričao kako je bio otpušten iz vojske, kako su ga poslali na neki drugi zadatak i kako je on nekoliko godina primao posjete u svome stanu na Gornjem gradu i odlazio u podrumne kako bi tamo uništavao, odnosno baca u rupu koja se protezala ispod grada, papire, dokumente, fascikle i sve što tadašnjoj vlasti i policiji nije odgovarao. Stari se bojao ako bi se to saznalo da bi mogao završiti u zatvoru i upasti u probleme.

Teta Micika i teta Vikica žive zajedno u stanu na Gornjem gradu, točnije u Opatičkoj ulici. Nikola ih povremeno posjećuje. Iako su sestre i žive zajedno, potpuno se razlikuju. Micika je prikazana kao domaćica koja je šlampavo obučena. Ona je oduvijek bila kod kuće, brinulo o kući, pospremala, kuhala i hodala u crkvu. S druge pak strane Vikica je prikazana kao ugledna gospođa koja drži do sebe. Bila je učiteljica povijesti i ona je u kući bila glavna kada je trebalo razgovarati, odnosno rješavati određena pitanja. Micika i Vikica bojale su se za Nikolu kako ne bi upao u probleme zbog podruma. Njih dvije ukrade su mu knjigu u kojoj je bila karta i sakrile ju. Kasnije su mu ispričale kako se on kao dječak igrao tom knjigom, kako je Stari baca u podzemnim hodnicima neke važne dokumente u rupu i kako su njegova majka i Marijin stric nekada davno bili u vezi te kako je ta knjiga zapravo u njihovu kuću došla od Marijina strica.

Dragica i Milka, dvije Nikoline ljubavnice. S obje je započeo ljubavni odnos u isto vrijeme. Njih dvije znale su jedna za drugu no to nikada nisu govorile Nikoli. Ako bi se srele negdje u gradu ne bi razgovarale. Pravile su se da ne znaju jedna za drugu i da se ne poznaju. Te dvije žene bile su potpuno različite, a opet slične. Imale su slično obrazovanje, jedna je

bila činovnica, a druga knjižničarka: „Jedna smeđa, druga tamnoplava, jedna činovnica, druga knjižničarka, jedna plavih očiju, druga zelenih. Približno istih godina, sličnog obrazovanja, prosječne ljepote“ (Pavličić 2021: 49). Dragica je u romanu prikazana kako simbol ženstvenosti, a Milka prikazuje oličenje odlučnosti. Obje brinu o Nikoli, obje mu žele pomoći. Obje slušaju njegova promišljanja i probleme koji ga zaokupljaju. I Dragica i Milka došle su u Nikolin stan kako bi ga upozorile da su dvojici različitih muškaraca dale ključ njegova stana i da ga upozore na knjigu o kojoj su se nepoznati muškarci raspitivali.

Mate Svrzikapa i Adalbert Plačković prijatelji su Nikole Krobotina. Njih trojica bavila su se fenomenom političke represije u državi „teorijski i konkretno, zapravo poviješću političke represije u Hrvata“ (Pavličić 2021: 16.). Svrzikapa i Plačković bili su suprotnih karaktera, suprotnih mišljenja, zastupali su različite stavove. Obojica su bila u zatvoru zbog iste stvari. „Svrzikapa je zastupao mišljenje da njihovo istraživanje treba odmah i neposredno upotrijebiti u političkom djelovanju“, a Plačković je „obratno od Svrzikape mislio da se rezultati njihova istraživanja nipošto ne smiju upotrijebiti u dnevnoj politici, čak ni onda kad bi mogli biti efikasni, čak ni onda kad bi se koristili radi pravedne stvari“ (Pavličić 2021: 18). No, bez obzira na stalne svađe: „Krobotin se povremeno pitao ne bi li ta dvojica, u danim okolnostima, jedan drugoga bacili u zatvor pod kakvom političkom optužbom“ (Pavličić 2021: 19) i neslaganja kako oko politike, tako oko ostalih stvari, ipak su se družili i radili zajedno na projektima. Svrzikapa i Plačković na kraju romana padaju u rupu koja se nalazila ispod Gornjeg grada. Njih dvojica nalazila su se svaki na svojoj strani rupe, svađali su se i naguravali te na posljertku završili u rupi koja ih je dijelila. Kao što je rupa na svakoj strani bila različita, tako su različita bila i politička stajališta dvojice prijatelja ili bolje rečeno političkih protivnika koji su imali: „sasvim različite predodžbe o smislu i svrsi njihova zajedničkog posla“ (Pavličić 2021: 18).

6. Usporedna analiza

Roman *Tajna Krvavog mosta* i roman *Rupa na nebu* imaju mnogo zajedničkih poveznica, a neke od njih bit će prikazane u ovome poglavlju.

Naime, kao što je već navedeno u ovome radu, Pavličić je uzor u svojem spisateljskom radu pronašao u Zagorkinim djelima. i djelima. Pavličić i Zagorka stavljaju čitatelja na prvo mjesto. Oni pišu za čitatelja. Pavličić u *Rukoljubu* navodi kako je već u djetinjstvu želio postati pisac te da je želio pisati takva djela kakvo je bilo *Grička vještica*, odnosno želio je da se ljudi prema njegovim djelima odnose na način na koji se njegova susjeda Ruža odnosila prema Zaorkinu djelu. Zagorka je pisala za čitateljsku publiku, znala je što ljude zanima i što im treba, a prije svega ona je znala prenijeti i ispričati priču. Pavličić u *Rukoljubu* navodi kako ondašnji pisci ne znaju prenijeti fabulu, odnosno ne znaju je stvoriti. Drugim riječima, njezina djela primjer su dobre književnosti, za razliku od djela onodobnih autora koji previše esejiziraju i razvlače svoje misli i ideje, a ne daju čitatelju ono što on traži, ne pričaju mu priču, ne drže ga zainteresiranim, ne umiju ga voditi kroz djelo, odnosno priču i zadržati njegovu pozornost kako je to umjela Zagorka.

Pavličić u svojim djelima, slično kao i Zagorka, nastoji stvoriti napetost i na taj način stimulirati čitateljsku žudnju. U Zagorkinim popularnim romanima ističe se sceničnost što dovodi do usporedbe njezinih romana sa žanrom sapunice, a tome u prilog idu i brojne kazališne adaptacije. Ona u svoje djelo uvodi čitatelja, vodi ga i zadržava njegovu pozornost, a u najzanimljivijem trenutku prekida radnju te na taj način stvara napetost. Pavličić, baš kao i Zagorka, nastoji svoja djela usmjeriti tako da zadovolji čitatelja i njegove potrebe, on u čitatelju vidi cilj i potvrdu svoga rada. Što se pak tiče fabule, on nastoji fabulu oblikovati tako da bude znatiželju i napetost u čitatelja, pa s toga i on u najnapetijem trenutku prekida radnju što se osobito dobro vidi u romanu *Rupa na nebu* – npr. kada Stari priča Krobotinu o svojoj prošlosti i zašto se boji policije, a njegovo pričanje prekida jedna mala djevojčica koju Stari čeznutljivo gleda, potajno želeći da je to njegova unuka koju nikada nije imao: „Prije nego što je Stari dospio odgovoriti, djevojčica je ugurala sat u džepić na njegovu prsluku, a onda ga je pogledala u lice i nabrala nos, škiljeći zbog sunca. Potom je rekla: - Ti si moj stari deda. Starom su se u očima pojavile suze, i Krobotin je znao da od njega toga dana neće više ništa saznati.“ (Pavličić 2021: 103).

U oba romana radnja se odvija u gradu Zagrebu i ispod njegove površine. Naime, ulice koje se spominju u *Tajni Krvavog mosta* možemo pronaći i u romanu *Rupa na nebu* npr. Mesnička ulica. Također, radnja je smještena u podzemnim hodnicima ispod Gornjeg grada. Meško baš kao i Krobotin pronalazi podzemne hodnike sasvim slučajno, ali obojica namjerno odlaze u podzemlje i ne znajući što ih tamo čeka iznenađuju se i otkrivaju jedan potpuno novi svijet. Lokacije kojima se likovi kreću u podzemlju slične su npr. ispod crkve sv. Marka, ali i ulazi kroz koje ulaze u podzemlje jednaki su. Atmosfera u podzemlju jednaka je u oba djela, podzemni hodnici opisani su kao hladni i mračni. U *Rupi na nebu* spominju se katakombe, dok u *Tajni Krvavog mosta* Meško u jednoj sceni leži u lijesu dok razbojnik obija ljesove koji se nalaze kraj njega i krade dragocjene stvari: „Ja sam u grobnici pod crkvom! Jest, redovnici pjevaju u crkvi!... Po zidovima je prosudio da je to ulaz u stari toranj Markove crkve“ (Zagorka 1987: 416). No, Meško za razliku od Krobotina ne nailazi na rupu koja bi se protezala tim hodnicima ispod Gornjeg grada i koja bi dijelila podzemlje grada na dva dijela.

Rupa koja se spominje u Pavličićevu romanu može se smatrati granicom dvaju kontinenata, kao što je već navedeno, granicom Europe i Azije: „Mislite...- otegao je. – Ono, ona rupa.. Da je to granica između Europe i Azije? – Nema drugog objašnjena – reče Marija Jurić čvrstim glasom. – Može biti samo to.“ (Pavličić 2021: 109), ali isto tako i granicom između neba i zemlje. S obzirom na to da na kraju djela u posljednjoj karti Krobotin otkriva da se granica, odnosno rupa ne proteže samo kopnom već i nebom, to djelo možemo smatrati fantastičnim. Ono nam govori o nečem nedokučivom, a s tim krajem i razdijeljenim zvjezdanim nebom također možemo povezati i poglavlja koja se nalaze u knjizi, točnije deset poglavlja koja nose nazive planeta. „I ovaj je put fikcija, kao i prije, isprovocirala zbilju, te se ona počinje ponašati i realizirati u skladu s njezinim zakonima. Fikcija biva mjera njezine istinitosti, uvjerljivosti...“ (Bošković 1992: 26). *Rupa na nebu* roman je koji govori o društvenim odnosima, „upozoruje kako je jedino rupama u glavi moguće pravdati ludilo suvremenosti“ (Bošković 1992: 26), ta podzemna rupa zapravo simbolizira dva različita svijeta, dva različita mišljenja, dvije različite osobe, dvije različite kulture ili npr. dvije različite političke stranke iznad zemlje. S obzirom na to da se rupa proteže ispod crkve sv. Marka, a onda i ispod parlamenata, odnosno zgrade Hrvatskog sabora to nam ukazuje na neslogu među političkim strankama, odnosno na različita mišljenja koja zastupaju pripadnici različitih političkih stranaka. Rupa, kao i likovi Svrzikape i Plačkovića, simboliziraju i dva različita politička stajališta. Sukladno tome, u Hrvatskom saboru nema sloge i jedinstva možda upravo zbog rupe koja se nalazi ispod Gornjeg grada i koja zapravo utječe na

društvene odnose među ljudima, ali i koja ujedno formira ljude da budu upravo takvi kakvi jesu.

U *Rupi na nebu* i većina likova stoji u suprotnosti, pa tako teta Vikica i Micika prikazuju dva različita svijeta koja zajedno funkcioniraju. Također i Krobotinove ljubavnice Milka i Dragica prikazuju dvije različite osobnosti, a tu dakako spadaju i Krobotinovi prijatelji – Svrzikapa i Plačković – koji na kraju spletom nesretnih okolnosti padaju u rupu – dva različita „kontinenta“, odnosno politička stajališta na kraju padaju u istu rupu i nestaju u njoj. Što se tiče zgrade Hrvatskog sabora, ona se spominje i u *Tajni Krvavog mosta* – palača grofa Patačića, odnosno banski dvori: „Budući da je banski dvor u Varaždinu izgorio, ban će se preseliti u Zagreb. Patačić je prodao županiji svoju veliku palaču na Markovu trgu, nasuprot Markovoj crkvi, i to će sada biti banski dvori“ (Zagorka 1987: 413).

Svrzikapa i Plačković zajedno s Krobotinom bave se fenomenom političke represije. Krobotin ne zna da je s tim povezan i njegov otac, kojeg je poslije vojske policija izabrala kako bi se riješio svih važnih dokumenata i bacio ih u rupu ispod Gornjeg grada. Stari se zbog toga bojavao da bi se policija mogla vratiti, odnosno doći mu na vrata i optužiti ga za kojekakve stvari. Kao što je već poznato iz životopisa Marije Jurić Zagorke, ustaše su joj zaplijenile imovinu i zabranile svako javno djelovanje, a ona je nakon toga razmišljala o samoubojstvu. S toga možemo Zagorku poistovjetiti sa Starim koji se strašno bojavao policije, povukao se u sebe i živio u strahu. No, Zagorka je na mudar način u delikatnom povijesnom trenutku objavila roman *Jadranka* (1943.) i njime se na indirektan način suprotstavila tadašnjem režimu. Ona u svom povijesnom romanu prikazuje kontekst naznačene vladavine, socijalno-političku klimu u Zagrebu, a sve to crtajući neke važne povijesne likove i obitelji tog vremena.

Motivi koje pronalazimo u navedenim romanima ključni su za održavanje pažnje i dinamike kod čitatelja. Oba romana objedinjena su zagonetnim događajima, sumnjama, dilemama, zagonetkama, tajnovitošću i misterioznošću Teme koje obrađuju sadrže dozu povijesnih činjenica pomiješanih s fikcijom, nerealnim i ne stvarnim događajima i situacijama. Grički podzemni hodnici u oba su romana prikazani na tajanstven način. U oba romana isprva se nagađa kako postoje hodnici, ali nitko ih nije vidio ni posjetio, dakle, o njima se samo priča, oni su ispočetka samo legenda: „Tvrđilo se kako ispod Griča postoji niz hodnika za koje nitko ne zna ni gdje počinju ni gdje završavaju, zna se tek toliko da im je jedan odvjetak u Mesničkoj a drugi u Opatičkoj, dok je sve ostalo potpuna zagonetka.“

(Pavličić 2021: 31), „Često je slušao pričanja o tim hodnicima kojima šecu gospoda, samostanci i sestre klarise, no držao je da je sve to samo bajka. Sada se uvjerio da je priča o hodnicima pod Gričem strašna istina“ (Zagorka 1987: 441).

Ulazi u podzemne hodnike u obama analiziranim djelima, slično su opisani, odnosno nalaze se na istim lokacijama u gradu Zagrebu. Također, atmosfera i izgled podzemnih hodnika jednak je. Opisi podzemlja i lokacija vrlo su slični. Kao što u romanu *Rupa na nebu* Krobotin traži od Zloselića da mu u podrumu pokaže vrata koja vode u podzemne hodnike, tako u romanu *Tajna Krvavog mosta* Meško traži od mlinara Matijaka da mu izradi ključ pomoću kojeg će moći otključati vrata i zaviriti u podzemne hodnike.

Pavličić:

„Na brzinu se orijentirajući, Krobotin shvati da se kreću prema sjeveru, dakle prema gornjem dijelu Opatičke, samo ispod zemlje. Išli su prema onoj strani gdje je kuća njegovih tetaka graničila sa Zavodom za književnost i teatrologiju.“, „U dnu, jedva vidljiva zbog prljavštine, paučine i slabog svjetla, nalazila su se vrata.“ (Pavličić 2021: 43); „spustio se niz desetak stuba, zastao pred sivim, prilično nečistim vratima. Brava na njima bila je klasična... izvadio ključ od dnevne sobe u svome stanu. Bio je običan aluminijski, pomalo hrapav. Gurnuo ga je u bravu. Kao što se i nadao, otvarao je.“ (Pavličić 2021: 49); „Iz torbe je izvadio željeznu polugu s tankim vrhom, koju je sinoć ukrao od gospodina Zloselića. Uvalio ju je između vrata i zida, a potom zažmirio i povukao. Vrata su smjesta popustila i širom se raskrilila.“ (Pavličić 2021: 49).

Zagorka:

„Meško pođe ravno prema baruničinoj kući... sa čudnim osjećajima koračao je Meško prema željeznim vratima iza kojih će, kako se nadao otkriti nešto važno. Sam nije znao čemu se zapravo nada, ali bio je uvjeren da iza tih vrata barunica nešto krije.“ (Zagorka 1987: 413); „Oprezno je gurnuo ključ u bravu i zasun doista popusti... Hladan zrak udari Meška u lice. Pred njim je bila gusta i neprozirna tama. Činilo mu se da je ušao u neki veliki ponor koji nema ni dna ni stropa. Meško je za sobom zatvorio vrata i zapalio je lojnicu. Svjetlo zatreperi, okrzne crne vlažne zidove i padne na kamenite mokre stepenice. Meško je vidio da se nalazi u uskom prostoru nad kojim se objesio onizak strop. Stepenice su vodile nekamo u dubinu.“ (Zagorka 1987: 414).

Hodajući i istražujući podzemne hodnike, i Meško i Krobotin, opazili su svjetlost: „Tada primijeti u daljini slabašno svjetlo. Zar tim podzemnim hodnikom hoda još netko? Ugasio je lojnicu da ga došljak ne otkrije i pošao je naprijed pridržavajući se rukama zidova i tapkajući štapom pred sobom da ne upadne u kakav otvor ili jamu.“ (Zagorka 1987: 414); „Daleko, daleko u desnom hodniku opazio je žutu svjetlost, koja je odmah potom nestala.“ (Pavličić 2021: 63), odnosno, obojica su naletjela na ljude koji se koriste tim podzemnim hodnicima. Tako je Meško naletio na ljubavni sastanak opatice klarisa i redovnika, a Krobotin se našao oči u oči s Marijom Jurić te nastavio s njom istraživati podzemne hodnike u kojima su nakon nekog vremena zajedno naletjeli na svjetlost.

Hodnici, tlo, mirisi koji se prostiru podzemljem također su opisani na vrlo identičan način u oba romana:

Pavličić:

„U podrumu je zaudaralo po vlazi i kokošjem izmetu.“ (Pavličić 2021: 31); „Zakoračio je odlučnije, a pod nogama mu je zapištalo nekakvo strašno ljepljivo blato kojim je dno hodnika bilo pokriveno. Ali, i to ga je samo osokolilo. Nekako je osjećao da je na pravom putu.“ (Pavličić 2021: 49).

Zagorka:

„Djevojka osjeti hladan vlažan zrak“ (Zagorka 1987: 18); „Pod nogama osjeti da nema više blata. Tlo je bilo suho, tvrdo“ (Zagorka 1987: 19); „Meško se polako spusti niz stepenice i zaokrene na meko pješčano tlo“ (Zagorka 1987: 414); „Zrak bijaše zagušljiv, zidovi vlažni, tlo mokro“ (Zagorka 1987: 416).

U podrumima, odnosno podzemnim hodnicima Meško je naletio na razbojnike koji su imali oružje u komornici. Komornica se nalazila ispod sobe sestre Beate: „...otkrije Meško u podu poklopac kakav se nalazi u kućama iznad podrumskog otvora. Kad je podigao poklopac pred očima mu je iskrsnula tamna rupa s ljestvama... Bio je u podzemnoj komornici“ (Zagorka 1987: 428). S druge strane Krobotin u podzemnim hodnicima nije vidio razbojnike, ali je znao da se, osim njega i Marije Jurić, netko još šulja hodnicima:

„Padale su mu na pamet sve same strašne stvari: lopovi, krijumčari, tipovi iz podzemlja, međunarodni gangsteraj, krađa umjetnina. Jer podrumi su bili idealno sklonište i za ljude i za stvari, pa je bilo logično nagađati da onaj tko se onuda mota nipošto ne može imati čiste namjere. Pogotovo ako to čini usred noći, kao što je to

bilo onda kad je Krobotin ugledao ono svjetlo. Ipak, i ovaj je put otišao u isto takvo vrijeme, noću. To je vrijeme bilo praktično, a bilo je na simboličan način i primjereno tom poslu: vrijeme za tajne, fantazije, za nevjerojatna zbivanja“ (Pavličić 2021: 76).

Krobotin, dakle, sumnja kako se u podrumu događaju strašne stvari, kako ih netko koristi kao sklonište za ljude i za stvari, a Meško s druge strane svjedoči tomu kako je podzemlje doista poslužilo kao sklonište ili bolje rečeno zatvor za njegovu Stanku koju je Anzelmo zatvorio misleći da je Stanko. Valja spomenuti kako je i na samome početku romana *Tajna Krvavog mosta* Anzelmo završio zatočen iza željeznih vrata u podzemlju, no spasila ga je djevojka Stanka koju je zatočio isti gvardijan kao i Anzelma.

Motiv nadzemlja i podzemlja spominje se u oba romana. Naime, podzemlje je prikazano kao tajnovito, mračno mjesto, puno tajni, za koje zna samo nekolicina odabranih ljudi, ali podzemlje na neki način služi kao mjesto na kojem se sve stvari ujedinjuju, odnosno kao mjesto koje popravlja nadzemni svijet: „...ona rupa djeluje na ponašanje svakoga od nas, i na svaki naš najbezazleniji postupak“ (Pavličić 2021: 163). Isto tako u oba romana možemo primijetiti kako su mjesta na kojima se ulazi ili izlazi u podzemlje na istim lokacijama.

Pavličić:

„Jer, tih ulaza u podrume nije moglo biti bezbroj. Jedan je mogao biti na Katarinskom trgu, jedan možda u podrumu Sabora, jedan negdje tamo prema Radićevoj, ili još niže, prema Tkalčičevoj. I to je bilo uglavnom sve. Da, bio je još jedan, najsumnjiviji, Krobotin ga je dobro promotrio kad se kretao prema Gornjem gradu. U Mesničkoj, na mjestu gdje počinje onaj nagli uspon prema Strossmayerovu šetalištu, nalazila su se u gornjogradskom podzidu jedna vrta, skrivena djelomice zelenilom i po boji slična kamenu. Možda i ona vode u podrume? Možda Marija Jurić kroz njih ulazi, možda je zato inzistirala da se nalaze noću jer ona vrata izlaze ravno na ulicu?“ (Pavličić 2021: 125).

Zagorka:

„Matijak se odjene i pođoše prema Griču, ravno u baruničin dvorac.“ (Zagorka 1987: 397); „Meško otvori vrata i nađe se pod Gričem, upravo nasuprot Mesničkim vratima.“ (Zagorka 1987: 114); „-To su mlinovi! klikne Meško. Medveščak!“; „Makarova kuća na Krvavom mostu!“ (Zagorka 1987: 433.); „Čudnovato je da su ti hodnici spojeni s Makarovom kućom!“; „Palača u kojoj stanuje barunica Lehotska...

pripada Makaru.“; „Kad je ona prije dvije godine odjednom osvanula u Zagrebu unajmila je Makarovu kuću u kojoj je ranije sam stanovao, no prije tri godine preselio se on u onaj lijepi dvorac kod Mesničkih vrata iznad Griča.“ (Zagorka 1987: 449.).

No, to ne bi trebalo čuditi zato što se radnja obaju romana događa u gradu Zagrebu ispod kojeg su podzemni hodnici. Također, ulice koje se prostiru nadzemljem jednim djelom odgovaraju i podzemnim ulicama:

„Vidio je jasno sjeverni dio: dvije ulice što se sijeku pod pravim kutom, pa jedna širi svoje krakove prema istoku i prema zapadu, a druga vodi prema jugu, prema središtu Gornjega grada i Markovu trgu. bio je siguran da se sad nalazi u onoj podzemnoj ulici što vodi u smjeru sjever-jug, a to je značilo da ide i prema onome križiću na koji ga je podsjetio Dragičin zlatni lančić.“ (Pavličić 2021, 49); „Prema smjeru kojim se protezao hodnik zaključivao je Meško da se nalazi negdje na kraju Griča.“ (Zagorka 1987: 418).

Motiv opatica prisutan je u oba romana. U romanu *Tajna Krvavog mosta* spominju se opatice klarisa koje se služe podzemnim hodnicima kako bi se sastajale s redovnicima: „...jezuite i klarise spajao je podzemni hodnik o kojemu je čuo pričati, no bio je uvjeren da su to samo bajke“ (Zagorka 1987: 422). Dakle, redovnice nisu nimalo čedne kao što to prikazuju u nadzemnom svijetu, one su zapravo prikrivene bludnice. Pa tako Meško u podzemlju susreće sestru Anastaziju i slučajno prekida njezin ljubavni sastanak s redovnikom. Sestra Anastazija pomaže Mešku, daje mu svoju redovničku haljinu i poziva ga u svoju sobu u samostanu te se prikazuje u pravome svijetlu:

„Pred njim u naslonjaču sjedila je mlada djevojka odjevena u ružičastu svilu. Lice joj je bilo lijepo i plemenito, kosa plava i bujna, začušljana unatrag.“; „Katkad odlazi na zabave; dakako, ne u redovničkoj haljini i ne u velikaške kuće, nego u obične krčme, u kojima se mogu lijepo provešeliti.“ (Zagorka 1987: 428).

Osim sestre Anastazije u romanu važno mjesto ima i sestra Beata koja je zapravo barunica Lehotska. U romanu *Rupa na nebu* lik djevojke Nataše sličan je liku Anastazije i Beate iz *Tajne Krvavog mosta*. Naime, Nataša je mlada djevojka, koja se premišlja i koja još uvijek ne zna što želi u životu, nju su definirali obiteljski odnosi, pa je jednim djelom izgubljena. U početku se odlučuje postati redovnicom, a već kasnije odustaje od te odluke: „Nije bilo ni traga od crne pelerine ni od zalizane i na potiljku skupljene kose, ni od blijedih usana, ni od

smjernih pogleda; tu je bila šminka, puder, sve, cura je izgledala kao malo bolja kurva. – Predomisli sam se – rekla je.“ (Pavličić 2021: 183).

Politički sloj zastupljen je u oba romana. U *Tajni Krvavog mosta* radnja se odvija u vrijeme kada se bira novi ban, a sjesti na prijestolje svim silama želio je barun Makar koji se služio podzemnim hodnicima kako bi došao do banske stolice. To je bilo vrijeme kada se ban s banskim vijećem preselio iz Varaždina u Zagreb. Slično kao i u *Tajni Krvavog mosta*, u romanu *Rupa na nebu* radnja se također odvija u vrijeme političkih izbora: „nikad se ne zna kada takvi podrumi mogu zatrebati demokratskoj vlasti, kad ona pobjedi na izborima.“ (Pavličić 2021: 159). Također, u to je vrijeme vladala politička represija, pa su se sva trojica (Plačković, Svrziskapa i Krobotin) bojala da ih ne ulovi policija tijekom njihovih sastanaka na kojima su željeli napisati povijest političke represije: „Pa što je onda prirodnije od toga da policija upadne na takav jedan sastanak, da uhiti njegove sudionike (tri na broju) i da im makar podvali nekakvu krivicu: šverc devizama, trgovinu bijelim robljem, drogu ili neovlašteno posjedovanje nekakvih knjiga.“ (Pavličić 2021: 16). Likovi Plačkovića i Svrziskape, iako pripadaju istoj političkoj stranci, predstavljaju dva oprečna politička mišljenja, dvije strane koje se protive jedna drugoj: „...Mate i Adalbert imali su sasvim različite predodžbe o smislu i svrsi njihova zajedničkog posla (...) obojica su članovi iste stranke (...) Svrziskapa je zastupao mišljenje da njihovo istraživanje treba odmah i neposredno upotrijebiti u političkom djelovanju (...) Plačković je mislio sasvim drugačije (...) on je mislio da se rezultati njihova istraživanja nipošto ne smiju upotrijebiti u dnevnoj politici, čak ni onda kad bi mogli biti efikasni, čak ni onda kad bi se koristili protiv pravedne stvari“ (Pavličić 2021: 17). No, bez obzira na njihovo neslaganje i na njihova različita razmišljanja, obojica su se odlučila istražiti podrum u tajnosti te saznati za što su podrumi bili korišteni tijekom Drugog svjetskog rata, a i nakon njega:

„Riječ je naravno bila o njihovom poslu, ali nekim čudnim slučajem, opet i o podrumima. Njih su dvojica napokon uspjela pronaći onoga Krešimira Hridinića, autora memoara koje su čitali, onoga rukopisa u kojem se tvrdilo kako je u Zagrebu postojalo neko posebno mjesto kojim su se služile sve vlasti i sve policije.“ (Pavličić 2021: 158); „Otkrio im je kako ispod Gornjega grada postoje nekakvi labirinti, kako se u tim labirintima nalazi jedna velika rupa, i kako se u tu rupu odvajkad bacalo sve što je ikad bilo mračno i prljavo u hrvatskoj politici... još je izložio i teoriju kako su onamo zacijelo bacali i ljude, premda za to nije imao nikakva dokaza.“ (Pavličić 2021: 159).

Neslaganje između Plačkovića i Svrziskape najbolje odlazi do izražaja na kraju romana kada njih dvojica stoje nad provalijom, svađaju se i naguravaju. Njihovu svađu prekinu Krobotin koji se u to isto vrijeme s Marijom našao u podrumu, što završi pogubno za njih: „ – Heeeej! – prodere se Krobotin... obojica su izgubili ravnotežu. Odletjeli su u ponor, jedan za drugim.“ (Pavličić 2021: 212). Na kraju su se njihova različita politička mišljenja našla u istoj rupi ispod Griča, odnosno i Plačković i Svrziskapa završili su u rupi koja se protezala ispod Zagreba. Takvo „rvanje“ imali smo prilike vidjeti i u romanu *Tajna Krvavog mosta* na ljubavnom sastanku opatice i redovnika koje je prekinuo Meško: Meško potrči i naiđe u tami na dva muškarca koji se bijesno rvaju.“ (Zagorka 1987: 419).

Oba romana prate i ljubavnu priču. U *Tajni Krvavog mosta* Meško misli kako je zaljubljen u barunicu Lehotsku, no na kraju spoznaje pravu ljubav u djevojci Stanki koja ga je jedina cijelo vrijeme iskreno voljela: „Želim svečano vjenčanje da pokažem visokom plemstvu kako mora stajati uporedo s mojom Sankom, plemenitost koje nije od titula i od roda, nego od plemenštine srca i duha!“ (Zagorka 1987: 493). Krobotin pak u *Rupi na nebu* također, nenadano, u podrumu, upoznaje djevojku u koju se iskreno zaljubljuje i razvija iskrene osjećaje za razliku od prijašnjih veza s Milkom i Dragicom. Zanimljiva je ljubavna priča Krobotinove majke i Marijinog strica koji su kao i oni hodali podzemnim hodnicima pa možemo reći kako se u romanu na neki način povijest ponavlja.

Motiv knjige u romanu *Rupa na nebu* vrlo je zanimljiv, a na neki način i mističan ili fantastičan. Drugi svezak knjige koju je Krobotin pronašao u antikvarijatu zapravo je povezana s njime još od njegovog ranog djetinjstva. Način na koji knjiga u djelu nestaje pa se ponovo pojavljuje, kao i karte u drugom i trećem svesku, vrlo su fantastične, prikazuju potpuno novi svijet, drugu dimenziju:

„Na karti je bila naznačena pozicija Zagreba, i to u odnosu na nebeska tijela. A po nebu, preko te karte, protezala se malo vijugava, ali sasvim jasna crta. Bila je nalik na onu koja je postojala u prvom svesku, gdje je kroz Zagreb prolazila isprekidana linija što dijeli svjetove. Ovdje se takva crta protezala i preko zagrebačkog neba.“ (Pavličić 2021: 213).

Motiv knjige povezan je i sa ljubavnom pričom Krobotinove majke i Marijinog strica, bez njihove ljubavne priče vjerojatno knjiga ne bi ni bilo u njihovim životima, a s time ni podzemnih hodnika. Naime, Krobotinova majka i Marijin stric bili su zaljubljeni i posjećivali su podzemne hodnike na sličan način kao što su to činili Krobotin i Marija. Nkon što je

Marijin stric završio u zatvoru ostavio je knjigu kod Krobatinove Majke. Kasnije, nakon rata, vraćao se po nju, no knjiga je i dalje ostala kod Krobatinove majke, a Marijin stric je nestao: „On se bavio proučavanjem Zagreba, o tome je nešto pisao... Osobito ga je zanimalo podzemlje, ti podrumi i sve to, on je to povezivao sa Zagorkom i šta ti ja znam...“ (Pavličić 2021: 200).

Još jedna od poveznica između navedena dva romana je i to da Pavličić glavnu junakinju, u koju je ujedno i zaljubljen glavni junak Krobatin, naziva Marija Jurić: „- Jurić, Marija, 32 godine, bračno stanje: neudana, od školske spreme Filozofski fakultet, klasična filologija, osobni znaci nema, nije kažnjavana, zaposlena kao...“ (Pavličić 2021: 141). Lik Marije Jurić, dakako, možemo povezati sa stvarnom Zagorkom. Izgleda kako je Pavličić bio fasciniran likom i djelom Zagorke pa je s toga želio njezin lik uvesti u svoj roman. Zanimljivo je kako ju je uveo baš u roman koji je sličan *Gričkoj vještici*, odnosno njezinom prvom dijelu *Tajni Krvavog mosta*, te kako se u romanu obrađuje tema podzemlja i podzemnih hodnika ispod Gornjeg grada. Dakle, lokacija njihovih romana je ista, ali se razlikuje vrijeme radnje. Pavličić je *Rupom na nebu* želio ispričati zanimljivu priču kao što je to radila i Zagorka, a to mu je i uspjelo – zadržati pažnju i napetost kod čitatelja te ispričati bezvremensku priču koja je popularna u svako vrijeme.

Oba romana povezuju dvostrukosti. Naime, kod Zagorke u *Tajni Krvavog mosta* dvostrukost se postiže prerusavanjem likova, odnosno isti likovi imaju više identiteta, kao npr. barunica Lehotska, koja je zapravo i sestra Beata i žena baruna Makara – Giulija: „ – Ovo je Beata, nadstojnica samostana! – kaže Anzelmo. – Ali se u ovoj kući i u svijetu nazivala barunicom Lehotskom! A zapravo je barunica Makar!“ (Zagorka 1987: 485) ili Stanka, koja je prerusena u poručnika Stanka, a prerusava se i u dječaka Matana: „Stanka ode u smočnicu i obuče muško odijelo (...) razmišljala je o tome kako će joj biti kod barunice i kako će živjeti kao muškarac“ (Zagorka 1987: 22). S druge strane, kod Pavličića u *Rupi na nebu*, postoje likovi parnjaci npr. tete Micika i Vikica, ljubavnice Milka i Dragica te prijatelji Plačković i Svrziskapa. Iako, navedeni likovi dolaze u paru oni zapravo stoje u suprotnosti pa ih možemo nazvati i suprotnjacima. Micika i Vikica „bile su tako slične i tako različite“ (Pavličić 2021: 10). Oduvijek su živjele zajedno, ali su se fizički i karakterno veoma razlikovale: „Obje su bile pomalo debele, i obje su imale vodene plave oči, čak su im i glasovi bili slični (...) teta Vikica se uvijek oblačila kao gospođa, nosila je šeširiće, šminkala usne, lakirala nokte, čak je i pušila i uvijek odijevala kostime i obuvala cipele s potpeticama. A teta Micika se nosila kao domaćica, pa čak i kao seljanka, siromaški i šlampavo, nije

pravila frizure i nije nosila visoke pete, u jesen i zimu vezivala je na glavu rubac, pa je izgledala kao kumica s tržnice“ (Pavličić 2021: 10). Milka i Dragica također čine jedan par - dvije različite djevojke, sličnog obrazovanja, različitih karaktera i izgleda zaljubljene u istog čovjeka: „Nisu bile ni dovoljno slične, ni dovoljno različite. Nisu bile međusobno suprotne ni komplementarne (...) jedna smeđa, druga tamnoplava, jedna plavih očiju, druga zelenih. Približno istih godina, sličnog obrazovanja...“ (Pavličić 2021: 45). Plačković i Svrziskapa „tek su zajedno predstavljali nekakvu cjelinu: silno su se razlikovali, stalno se svađali, a nekako je ispadalo kao da stalno dolaze zajedno“ (Pavličić 2021: 69).

7. Zaključak

Radnja Pavličićeva romana *Rupa na nebu*, kao i Zagorkina romana *Tajna Krvavog mosta* odvija se u gradu Zagrebu, na Gornjem gradu, i to kako na njegovoj površini, tako i u njegovoj unutrašnjosti. Pavličić kroz roman donosi radnju koja je izrazito zanimljiva i današnjem čitatelju jer opisuje tektonska gibanja u Zagrebu, ali i društvene odnose koji su karakteristični i za današnju svakodnevicu. Pavličić je izrazito cijenio Zagorkin rad, pa je i to jedan od razloga zašto je u svojem romanu *Rupa na nebu* nazvao glavnu junakinju, odnosno ljubav glavnog junaka, imenom Marije Jurić. U oba analizirana romana opisuju se politički, društveni, ali i ljubavni odnosi. Glavnu fabulu romana prate ljubavne priče, odnosno ljubavni odnosi glavnih likova, koji na kraju završavaju sretno, vjenčanjem ili sjedinjenjem u beskonačnosti. *Tajna Krvavog mosta* i *Rupa na nebu* zadiru u tajne podzemne hodnike koji se nalaze ispod Gornjeg grada u Zagrebu. Opisuju tajnovite prolaze i događaje kroz koje se likovi kreću te kroz dozu tajnovitosti i neistraženih, nepoznatih prostora kod čitatelja izazivaju znatiželju i uvode ga u njemu nepoznat i zanimljiv svijet. Motivi kojima se koriste Pavličić i Zagorka u svojim romanima vrlo su slični, također, situacije u podzemnim hodnicima i ambijent koji tamo vlada vrlo su slično opisani možemo zaključiti kako je Zagorka svojim ciklusom *Grička vještica*, ali posebno romanom *Tajna Krvavog mosta*, bila barem djelomična inspiracija Pavličiću pri pisanju *Rupe na nebu*. Ulice grada Zagreba i tajanstveni ulazi u podzemlje nalaze se u oba romana na istome mjestu pa možemo zaključiti kako se oboje autora držalo opisivanja stvarnih mjesta i lokacija. Politički i društveni odnosi opisani u romanima karakteristični su za vrijeme u kojem su pisani, i Zagorka i Pavličić služili su se stvarnim povijesnim činjenicama u svojim romanima, kao što je to npr. selidba bana iz Varaždina u Zagreb u romanu *Tajna Krvavog mosta*, te politički nacionalni izbori i problemi političke represije u romanu *Rupa na nebu*. I Zagorka i Pavličić napisali su odlična djela koja se s velikim interesom čitaju i danas, a teme njihovih romana i stavljanje čitatelja na prvo mjesto zasigurno su zaslužni za njihovu veliku popularnost kod publike pa, vjerujem da će se njihova djela još dugo vremena s napetošću čitati, a s vremenom i ekranizirati.

8. Literatura

Knjige:

1. Brešić, Vinko (2015) *Hrvatska književnost 19. stoljeća*. Zagreb: Alfa.
2. Bošković, Ivan J. (1992) „Kad se fikcija ozbiljuje“. *Slobodna Dalmacija*, 18, 19 i 20. travnja 1992., str. 26.
3. Jurić Zagorka, Marija (2006) *Jadranka, drugi dio: Neznano čudo Zagreba, Mudrac pod zidom*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Jurić Zagorka, Marija (1987) *Tajna Krvavog mosta*. Zagreb: August Cesarec.
5. Lasić, Stanko (1986) *Književni počeci Marije Jurić Zagorke. Uvod u monografiju*. Zagreb: Znanje.
6. Nemeč, Krešimir (2000) *Leksikon hrvatskih pisaca*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Nemeč, Krešimir (2003) *Povijest hrvatskog romana od 1945. do 2000.* Zagreb: Školska knjiga.
8. Pavičić, Jurica (2000) *Hrvatski fantastičari: jedna književna generacija*. Zagreb: Merkur print.
9. Pavličić, Pavao (1995) *Rukoljub*. Zagreb: Slon.
10. Pavličić, Pavao (2021) *Rupa na nebu*. Zagreb: Egmont.
11. Šicel, Miroslav (2005) *Povijest hrvatske književnosti. Knjiga III: Moderna*. Zagreb: Ljevak.

Mrežni izvori:

1. Knjaz, Robert (2018) *Hrvatski velikani: Marija Jurić Zagorka*. Zagreb: Sirovina i sinovi d.o.o. i HRT. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_jeGQt8PeE0 (pristup 28. 7. 2022.)
2. Kolar, Mario (2021) *Čit – lit: razgovori o književnosti: gost Pavao Pavličić*. Zagreb: Društvo hrvatskih književnika. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8Gp8Y35hkeE> (pristup 28. 7. 2022.)
3. *Krvavi most* (2010) URL: <https://www.zagreb.hr/krvavi-most/28046> (pristup 10.8. 2022.)
4. Kvasina, Josipa (2016) „Pisac pozvan na pisanje“. *Kolo*, god. 26. br. 3. URL: <https://www.matica.hr/kolo/500/pisac-pozvan-na-pisanje-26332/> (pristup 12. 7. 2022.)

5. Matek, Lorena (2017) *Marija Jurić Zagorka: Tajna Krvavog mosta: diplomski rad*. Rijeka: Filozofski fakultet. URL: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffri%3A998> (pristup 12. 7. 2022.)
6. Odak, Dinko (2013) *Zagrebački Krvavi most*. Hrvatski povijesni portal. URL: <https://povijest.net/2018/?p=1493> (pristup 12. 7. 2022.)
7. Oraić Tolić, Dubravka (2016) „Zašto je Pavao Pavličić postmoderni pisac“. *Kolo*, god. 26. br. 3. URL: <http://www.matica.hr/kolo/500/zasto-je-pavao-pavlicic-postmoderni-pisac-26328/> (pristup 12.7. 2022.)
8. Rafaelić, Danijel (2020) *Mala škola filma: 100 godina Gričke vještice*. Zagreb: HRT. URL: <https://magazin.hrt.hr/zabava/mala-skola-filma-100-godina-gricke-vjestice-882009> (pristup 12. 7. 2022.)
9. Vrđuka, Lucija (2018) *Kanon i tekstualnost: komparativna analiza Šenoinog i Zagorkinog povijesnog romana: završni rad*. Zagreb: Hrvatski studiji. URL: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/hrstud%3A1873> (pristup 12. 7. 2022.)

9. Sažetak i ključne riječi

U radu se analiziraju romani *Tajna Krvavog mosta* Marije Jurić Zagorke i *Rupa na nebu* Pavla Pavličića. Posebno su opisani životopisi autora romana te predstavljeni sadržaji samih romana, kao i njihova narativna obilježja i likovi. Nakon toga analiziraju se i uspoređuju motivske, tematske i stilske poveznice između dvaju romana, kao što su opisi podzemnih hodnika, ljubavni zapleti, tematizacija političke situacije. Također, istaknuta je poveznica među autorima, opisuje se kako su Zagorki i Pavličiću čitatelji na prvome mjestu, kako uspješno oblikuju fabulu te na taj način zadržavaju pažnju čitatelja. Zaključuje se kako njihovi romani imaju mnogo toga zajedničkog te da je Pavličić uspješno popratio svoj uzor u pisanju – Zagorku.

Ključne riječi: Marija Jurić Zagorka, Pavao Pavličić, *Tajna Krvavog mosta*, *Rupa na nebu*, usporedna analiza

10. Naslov i ključne riječi na engleskom jeziku

Comparative analysis of the novels *Tajna Krvavog mosta* (The secret of the Bloody Bridge) by Marija Jurić Zagorka and *Rupa na nebu* (A hole in the sky) by Pavao Pavličić

Keywords: Marija Jurić Zagorka, Pavao Pavličić, *Tajna Krvavog mosta* (The secret of the Bloody Bridge), *Rupa na nebu* (A hole in the sky), comparative analysis